

ROMAN

pastoral senfoni

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BUKET YILMAZ

D Ü N Y A E D E B İ Y A T I

Nobel
Edebiyat
Ödülü

andré gide

PASTORAL SENFONİ

André Gide

TİMAŞ YAYINLARI 1999

Dünya Edebiyatı Dizisi 3

YAYIN YÖNETMENİ

Emine Eroğlu

EDITÖR

Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

I.BASKI

Ocak 2009, İstanbul

4.BASKI

Ekim 2014, İstanbul

ISBN 978-975-263-924-9

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi, Alayköşkü Caddesi,

No:5, Fatih/İstanbul

timas.com.tr timas@timas.com.tr

PASTORAL SENFONİ

André Gide

Çeviri:
Buket Yılmaz

André GIDE

André Gide, 1869 yılında Paris'te doğdu. Çağdaş Fransız romancılarıdır. Hayatını yazarak, seyahat ederek, sanatla uğraşarak geçirdi. 1951'de öldü. Romanlarıyla kişiliği örtüşen bir yazar olarak tanındı. 1947'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Gide'in Türkçeye kazandırılmış eserlerinden bazıları şunlardır: Batak, Kalpazanlar, Pastoral Senfoni, Dar Kapı, Kadınlar Okulu, Dostoyevski.

SUNUŞ

AŞKIN VE YAŞAMIN RENGİ

“Gerçeğin Rengi Gridir”
André Gide

André Gide’in, *Pastoral Senfoni*’nin konusu ve kahramanları vasıtasıyla kendi hayatına göndermeler yapması, bu bağlantılara biraz daha yakından bakmayı gerekli kılar. Ayrıca yazarın yaşam tarzının, en azından bu eseri yayımladığı tarihe kadar olan kısmını bilmek okuyucunun romandan daha fazla lezzet almasını sağlayacaktır.

André Gide, 22 Kasım 1869’da Paris’te dünyaya gelir. Babası Protestan, Güney Fransalı köylü bir ailede yetişmiş başarılı bir hukuk profesörü; annesi ise aslen Katolik olmakla beraber sonradan Protestanlığı seçmiş, Normandiya’nın en zengin tekstilci ailelerinden birinin kızıdır. Sıkı bir din eğitimi alarak yetişen Gide, sık sık sinir krizleri geçiren, sağlık problemleri yaşayan, duygusal bir çocuktur. Farklı lehçelerle konuşan, farklı mezheplerden iki ayrı sınıfa tanıyarak büyüyen Gide, hayatı boyunca birbirinden ayrı bu dünyaları kendi içinde harmanlamaya çalışacaktır. 2 Aralık 1929’da günlüğüne şu satırları düşer: “Tanrı beni iki ayrı kan, iki ayrı memleket, iki ayrı mezhep arasında yarattıysa bu benim suçum mu?.. Hiçbir şey, çelişkilerini bende birleştiren bu iki aile, bu iki memleket kadar farklı olamaz birbirinden. Sık sık bir sanat eseri ortaya çıkarmam gerektiğini düşünürdüm. Aksi takdirde birbirleriyle devamlı savaşmak zorunda kalacak ya da en azından içimde sürekli tartışıp duracak bu apayrı elemanların uzlaşmasını başka yolla sağlayamazdım..” Bu bakımdan *Pastoral Senfoni*, Gide’in iyi bildiği Protestan ve Katolik mezheplerini, roman kahramanlarından papaz ve oğlu aracılığıyla tartıştığı en önemli kitaplardan biri olma özelliğini taşır.

Başarısız bir öğrenci olan Gide’in öğrenim hayatı, hem sağlık hem de uyumsuzluk gibi sorunlar sebebiyle sık sık kesintiye uğrar. Yazar tıpkı ergenlik çağına kadar bir odadan çıkmadan yaşayan kör kız Gertrude gibi, içinde bulunduğu dünyaya yabancıdır: “Sınıfın en sonuncularındandım, hâlâ uyuyordum sanki, neredeyse daha doğmamış bir çocuk gibiydim..”

On bir yaşında ilk defa “ölüm”le karşılaşır. Pek yakından tanımamasına ve aralarında özel bir yakınlık olmamasına rağmen dört yaşındaki kuzeninin ölümü onun için “açıklanması zor bir iç sıkıntısı”nın deklanşörü olur. Aynı sene babasını da kaybeden Gide’in krizleri gittikçe artar: “Ben diğerleri gibi değilim!” Gide, on üç yaşındayken kuzeni Madeleine’e âşık olduğunu fark ettiğinde hayatına bir anlam bulduğunu düşünür: “Şimdiye kadar bir macerada gezinip durmuşum, birdenbire yepyeni bir yol çıktı karşıma.” Tıpkı Gertrude ve papaz için olduğu gibi, Gide nezdinde de aşk, bir sevinç kaynağı, hayatın anlamı haline gelir. Artık dünyaya içindeki aşkı hissederek bakarken, renklerin tonlarını görmeye başlamıştır.

Paris’te pansiyoner olarak kaldığı evin sahibi Henry Bauer sayesinde, Amiel’in günlüğünü okur ve böylelikle günlük yazmaya başlar. Amiel’e *Pastoral Senfoni*’de de rastlanmaktadır:

“Amélie’nin çevresinde de bir sıkıntı, bir kasvet havası hüküm sürüyordu. Amiel olsa bu ruhtan karanlık ışıkların saçıldığını yazardı.” 1884’te, Incil’in gökten yağın kanaryalarla ilgili bölümünü okuduktan sonra, mistik düşüncelere eğilimli olan inancı iyice kuvvetlenir. Artık “seçilmiş biridir.”[\[1\]](#) İç sıkıntılarına isim koymak, onları anlamlandırmak için uğraşması, sorması ve okuması gerektiğini anlamıştır.

Homereos ve Yunan tragediyalarını okurken bir yandan Incil’i su gibi ezberleyen âşık olduğu kuzeni Madeleine ile yazışmaya başlar. Flaubert, Goethe, Wagner, Renan okur. Öte yandan kendine

günde bir tane Balzac kitabı okumayı şart koşar. Paul Vallery, Mallarmé, Oscar Wilde ve Paul Claudel gibi edebiyat çevrelerinden önemli isimlerle tanışması ve yazmaya başlaması da yine bu dönemlere rastlar.

Pastoral Senfoni, bir kitap ismi olarak okuyucuya işin en başında, birden fazla dünyanın kapılarını aralar. “Pastoral” kelimesi, hem kırsal yaşamla, hem de Fransızcada Protestan din görevlilerine verilen “pasteur” adıyla bağlantılı olarak dinî ve manevi yönleri ağır basan bir hikâyenin anlatılacağını okuyucuya haber verir. Bahsi geçen bir hikâyeden ziyade, çok sesli bir senfonidir. Gide bu ikili anlam dışında Beethoven’ın en önemli eserlerinden biri olan *Pastoral Senfoniye* de gönderme yapmaktadır. Bir papaz dünyanın ve aslında yaşamın renklerini kör bir kıza, bu senfoniyle anlatmaya çalışacaktır. Papaz, aşkını ve aşkına tanıklık eden diğer karakterleri basit bir dille günlüğüne aktarır. Günlük, bizi hem papazın hem de karısı, oğlu ve âşık olduğu kör kızın dünyalarına götürürken, çok sesli bir senfoniye dönüşür.

Gide, 1915-16 yıllarında önemli bir din krizi yaşar. Yakın arkadaşı Henri Ghéon, papazın oğlu Jacques gibi mezhep değiştirip Katolik olmuş ve Madeleine’e kocasının geçmişi ve bilmediği yönleriyle ilgili bir mektup yazmıştır. Madeleine de yavaş yavaş Katolik kilisesine yaklaştırmaya başlamıştır; tıpkı Gertrude’un Jacques’in etkisiyle mezhep değiştirmesi gibi. Romanda Jacques Katolikliği temsil eder. Gertrude ise saflığın ve günahsızlığın simgesidir. Görmediği için günahı bilmeyen kör kız ile papaz, birbirlerine ya da belki aslında birbirlerine sundukları tertemiz dünyaya âşıktırlar. Huzuru yakalayabilmek için çırpınarak yaşayan ruhlar için aşk, acıya dönüştürülmesi en kolay, en hassas ihtiyaçlardan biridir. Kahramanların hepsi, ya Gide’in kendisi ya da hayatında önemli rolleri olan yakınlarıdır. *Pastoral Senfoniye*, annesinin ölümünden hemen sonra evlendiği kuzeni Madeleine ile yaşadığı sorunlardan ve yakın arkadaşı Henri Ghéon’ın mezhep değiştirip Katolik olmasından kısa bir süre sonra, aylarca süren umutsuzluk ve yılgınlık döneminin ardından yazarak 1919’da yayımlar.

Büyük içsel fırtınalar, romanda şaşırtıcı derecede yalın bir kimlikle karşımıza çıkıyor. Görülen ve görülmek istenilen arasındaki yakınlık veya uzaklıklar, otobiyografik özellikler taşıyan roman yoluyla okurun zihninde yeni anlamlar kazanmayı bekliyor.

Buket Yılmaz

[1] Yazar *Si Le Grain Ne Meurt...* (Tohum Ölmezse) adlı otobiyografisinde annesine, “Seçilmiş biri olduğumu hâlâ anlamadın mı?” diye sorar.

PASTORAL SENFONİ

-BİRİNCİ DEFTER-

10 ŞUBAT 189'

Üç günden beri durmadan yağan kar yolları kapadı. On beş yıldır ayda en az iki defa kutsal ayin için gitmeye alışık olduğum R.'ye gidemedim. La Brévine Kilisesi'nde bu sabah yalnızca otuz dindar toplanabildi.

Bu zorunlu tutukluluğun bana sağladığı boş zamanı, biraz geriye dönüp, Gertrude ile ilgilenmeye nasıl başladığımı anlatarak değerlendireceğim.

Karanlığın içinden, yalnızca ona olan hayranlığım ve aşkı yüzünden çekip çıkardığımı sandığım bu dindar ruhun oluşumu ve gelişimiyle ilgili her şeyi anlatmayı tasarlıyorum burada. Tanrım, bana bu görevi verdiğin için sana şükürler olsun!

Bundan iki buçuk yıl önce, La Chaux-de-Fonds'a çıkarken, daha önce hiç görmediğim küçük bir kız çocuğu telaşla yanıma geldi. Oradan yedi kilometre uzakta, ölmek üzere olan zavallı yaşlı bir kadının yanına götürmek istiyordu beni. At daha koşulu değildi, yanıma bir fener alıp çocuğu arabaya bindirdim, gece yarısından önce dönemeyeceğimi düşünüyordum.

Bu civarı oldukça iyi tanıdığımı sanıyordum; ancak çocuk, çiftliğini geçtikten sonra, beni daha önce hiç girmedığım bir yola soktu. Ama iki kilometre ilerledikten sonra solda, gençken birkaç defa buz üstünde kaymak için geldiğim küçük gizemli gölü tanıdım. On beş yıldır görmemiştim bu gölü. Hiçbir din görevi beni bu taraflara çağırmamıştı; sorsalar nerede olduğunu bile söyleyemezdim gölün, öylesine silinmişti ki hafızamdan... Akşamın pembe ve yaldızlı havasında karşıma çıktığı anda, ilk defa rüyamda gördüğümü sandım bu gölü.

Yol, gölden çıkan ve ormanın sınırlarından geçip bir bataklık boyunca uzanan dereyi takip ediyordu. Şüphesiz, buraya daha önce hiç gelmemiştim.

Güneş batmak üzereydi ve uzun zamandır karanlıkta ilerliyorduk. Çocuk sonunda tepenin yamacındaki bir kulübeyi işaret etti. Bacasından çıkıp akşamın gölgesinde mavileşen, yukarı yükseldikçe gökyüzünün altın renginde sarılaşan ince duman olmasa, bu kulübede kimsecikler oturmuyor sanılabilirdi.

Atı yakınlardaki bir elma ağacına bağladım ve ölmek üzere olan yaşlı kadının yattığı karanlık odaya kadar izledim küçük kıızı.

Manzaranın çekiciliği, sessizlik ve ölümün ağırlığı içimi ürpertmişti. Yatağın yanında diz çökmüş genç bir kadın vardı. İlk önce ölüm döşeğindeki kadının torunu sandığım, ama aslında onun hizmetçisi olan küçük kız, tüten bir kandili yaktı ve yatağın ayakucundaki yerini aldı.

Uzun yolculuğumuz boyunca kızla konuşmaya çalışmış, ama ağızından birkaç kelimedenden başka bir şey alamamıştım.

Diz çökmüş kadın doğruldu. Önce bir akrabası olduğunu düşünmüştüm. Hizmetçi kızın, hanımın durumu ağırlaşınca hastanın başında beklemesi için çağırdığı bir komşu, bir arkadaşı. Yaşlı kadının acı çekmeden öldüğünü söyledi bana. Birlikte, cenaze ve gömme töreni için yapılması gerekenleri kararlaştırdık. Böyle ücra yerlerde sık sık başıma geldiği gibi her şeye yine benim karar

vermem gerekti. İtiraf ediyorum ki, görüntüsü kadar zavallı olan bu evi yalnızca bu komşu kadına ve küçük hizmetçiye bırakıp gitmeye gönlüm razı olmuyordu. Gerçi bu sefil haldeki evde gizli bir hazine olması pek mümkünmüş gibi görünmüyordu ama... Hem ben ne yapabilirdim ki? Yine de yaşlı kadının bir mirasçısı olup olmadığını sordum.

O zaman komşu kadın kandili alıp odanın bir köşesine doğru tuttu. Orada ocağın kenarına çömelmiş, uyuyor gibi görünen, belirsiz bir insan karartısı fark ettim. Gür saçları hemen hemen bütün yüzünü örtmüştü.

“İşte bu kör kız.” Hizmetçinin söylediğine göre bir yeğen. “Sanırım aileden sadece bu kaldı. Onu da bir yere yerleştirmek lazım, yoksa burada kim bilir neye döner.”

Bu kaba sözlerin gözünün önünde söylenmesinin onu üzeceğini düşünerek, onunla ilgili konuştuklarımızı duymasından rahatsız oldum. Hiç olmazsa biraz daha yavaş sesle konuşsun diye komşu kadına usulca, “Uyandırmayın bari.” dedim.

“A! Uyduğunu hiç sanmıyorum. Bu kız bir aptal, konuşmaz; söylenen hiçbir şeyi anlamaz. Sabahtan beri bu odadayım, hiç kıpırdamadı diyebilirim. Önce sağır olduğunu sandım, ama hizmetçi öyle olmadığını söylüyor. Yaşlı kadın sağır olduğu için hiç konuşmazmış bu kızla, o da kimseyle konuşmuyor. Yalnızca bir şeyler yemek ve içmek için açıyormuş ağzını.”

Kaç yaşında?

“On beşinde sanırım. Zaten ben de sizden fazla bir şey bilmiyorum.”

Bu kimsesiz zavallıyla bizzat ilgilenmek önce aklıma gelmedi. Ama dua ettikten sonra -daha doğrusu yatağın başucunda diz çökmüş komşu kadın ile hizmetçi kız arasında, çömelmiş bir şekilde dua okurken- Tanrı'nın bana bir sorumluluk verdiğini ve bunu görmezden gelmenin alçakça olacağını fark ettim. Ayağa kalktığımda çocuğu hemen o gece beraberimde götürme kararını vermiştim bile. Oysa onunla ne yapacağımı, onu kime emanet edeceğimi daha düşünmemiştim. Yaşlı kadının içinden hiçbir şey çıkmasını diye sıkıca büzüşmüş para kesesine benzeyen ağzını ve uyuyan yüzünü birkaç dakika daha seyrettim. Sonra kör kızın olduğu tarafa dönerek, onu götürme fikrini komşu kadına anlattım.

“Yarın ölüyü almaya geldiklerinde burada olmaması daha iyi olur.” dedi.

Hepsi bu kadar.

İnsanoğlunun arada sırada uydurmaya bayıldığı hayali itirazlar olmasa her şey ne kadar kolay yoluna girerdi. Çocukluktan beri yapmak istediğimiz bir sürü şeyi yapmaktan, sadece etrafımızdakiler “bu işi yapamaz” dediği için, kim bilir kaç kere vazgeçmişizdir...

Kör kız iradesiz bir kitle gibi kendini olan bitene bıraktı. Yüz hatları düzgün, oldukça güzel, ama tamamen ifadesizdi.

Odanın köşesindeki, tavan arasına giden merdivenlerin altında her zaman yattığı yerden bir örtü almıştım.

Komşu kadın çok nazikti, kızı bu örtüyle dikkatlice sarmama yardım etti. Çünkü gece aydınlık ve oldukça serindi. Arabanın fenerini yaktıktan sonra ruhsuz bir et yığını gibi vücuduma yaslanmış, belli belirsiz hissettiğim sıkıntılı sıcaklığı sayesinde yaşadığı anlaşılabilir kızla beraber yola koyuldum. Bütün yol boyunca düşündüğüm şey şuydu: Uyuyor mu? Ve ne huzursuz bir uyku... Bu şekilde uyumanın uyanık olmaktan farkı ne? Tanrım bu donuk, duvarlarla kaplı vücudun içindeki ruh, yüce bir parça inayetinizi hasretle beklemekte! İçimdeki derin aşkın onu bu korkunç geceden uzaklaştırmasına izin verir misin Tanrım?

Eve vardığımda yaşamak zorunda kaldığım can sıkıcı karşılamayı saklayamayacak kadar saygım var gerçeğe. Karım bir erdem bahçesi gibidir; atlatmak zorunda kaldığımız zor zamanlarda bile, onun kalbinin temizliğinden bir an bile şüphe duymadım. Ama işte, o yaradılıştan gelen

iyilikseverliği sürprizlerden pek hoşlanmaz. Görevlerinden fazlasını yapmayan, onları eksik de bırakmayan düzenli bir insandır. Sanki sevgi kullanmakla tüketilecek bir şeymiş gibi, iyilikseverliği bile düzenine uydurur. Bu da aramızdaki tek anlaşmazlık konusudur.

O gece küçük kızla eve geldiğimi gördüğünde, ilk düşüncesi şu çığlıkla fırladı ağzından:
“Yine ne iş aldın başına?”

Açıklama yapmam gerektiğini anladığım her defasında olduğu gibi, önce, ağzları açık, orada durup hayret ve merakla bize bakan çocukları dışarı yolladım. Ah, benim beklediğimden, olmasını istediğimden ne kadar farklı bir karşılamaydı bu! Yalnızca sevgili küçük kızım Charlotte sevindi bu işe, arabadan yeni ve yaşayan biri çıkacağını anladığı zaman ellerini çırpıp dans etmeye başladı. Ama anneleri tarafından çoktan şekillendirilmiş diğer çocuklarım onu soğutmakta ve durdurmakta gecikmediler.

Önce büyük bir karışıklık oldu. Karım da çocuklarım da kızın kör olduğunu bilmedikleri için, onunla yürürken gösterdiğim aşırı dikkate bir anlam veremediler. Bu zavallı özürünün bütün yol boyunca avucumda tuttuğum elini bırakır bırakmaz çıkardığı garip iniltileri duyunca, ben bile şaşırıp endişelendim. Çıkardığı seste insani hiçbir taraf yoktu, küçük bir köpeğin yakınan ulularına benziyordu. Onun bütün dünyasını oluşturan, alışkın olduğu o dar duygu çemberinden ilk defa çekip çıkarıldığı için dizleri tutmuyor gibiydi. Ama ona doğru bir sandalye uzattığımda, daha önce hiç oturmamış biri gibi yere yığıldı. Ben de onu ocağın yanına götürdüm, ancak yaşlı kadının evindeki gibi şöminenin yanına çömelince biraz sakinleşebildi. Arabadayken de oturduğu yerden kaymış, bütün yolculuğu ayaklarımın dibinde geçirmişti. Bu sırada karım da bana yardım ediyordu, demek ki doğal davranmak en iyisiymiş. Fakat karımın mantığının ve kalbinin sürekli bir çekişme içinde olduğunu söylemem gerekir ve genellikle mantığı kazanır. Küçük kıızı ocağın yanına yerleştirdikten sonra tekrar sordu:

“Bununla ne yapmak niyetindesin?”

Böyle duygusuz bir şekilde “bu” dediğini duyunca içim titredi, sinirle hareket etmemek için kendimi zor tuttum. Geçirdiğim uzun ve sakin düşünce saatlerinin etkisiyle hiçbir şey söylemedim. Elimi kör kızın alınına koyup, kızın etrafına toplanıp bir çember oluşturmuş aileme dönerek, mümkün olduğunca ağırbaşlı bir şekilde, “Kaybolmuş kuzuyu geri getirdim.” dedim.

Ama Amélie, Incil’in öğretileri arasında akla uymayan ya da gerçek dışı bir şeylerin olabileceğini kabul etmezdi, itiraz edeceğini anlayınca hemen, ufak karı koca tartışmalarına alışık olup yaradılışları gereği pek de meraklı olmayan (hatta bence yeterince ilgisiz olan) Jacques ve Sarah’ya küçüklerle beraber dışarı çıkmaları için işaret ettim. Sonra bu davetsiz misafirin varlığı yüzünden hâlâ biraz kırgın ve kızgın olan karıma dönerek, “Şimdi konuşabilirsin, zavallı kız hiçbir şey anlamıyor.” dedim.

Bunun üzerine Amélie itirazlarına başladı: Bana söyleyecek hiçbir şeyi olmadığını -en uzun tartışmalarda bile sözlerine böyle başlar-, ne akla ne de düzenimize uyan, saçma sapan icatlarıma, her zamanki gibi katlanmaktan başka çaresi olmadığını söyledi. Daha önce de söylediğim gibi bu çocukla ne yapacağıma daha karar vermemiş, onu bizim eve yerleştirme olasılığını neredeyse hiç düşünmemiştim. Hatta diyebilirim ki evde yeterince insan olup olmadığını sorarak bu fikri aklıma sokan Amélie oldu. Şikâyetlerine devam ediyordu, benim sürekli önden yürüdüğümü ve arkamdakilerin ne halde olduğunu hiç düşünmediğimi, beş çocuğa bakmanın onun için yeterince zor olduğunu, Claude’un doğumundan beri (o da tam bu sırada kendisinden bahsedildiğini anlamış gibi beşiğinden bağırmaya başladı) iyice canına tak ettiğini, artık gırtlığına kadar dolduğunu söyledi.

Bu çıkışın ilk cümlelerinde, Hazreti İsa’nın birkaç cümlesi kalbimden dudaklarıma kadar çıktı, ama yine de tuttum kendimi; çünkü davranışları kutsal kitabın arkasına saklanarak açıklamak çok

yakışıksız gelir bana. Ama yorgunluğundan şikâyet edince utandım. İtiraf etmeliyim ki düşüncesiz hareketlerimin sonuçlarım pek çok kez karım yüklenmek zorunda kalmıştır. Amélie'nin bu suçlamaları nasıl davranmam gerektiğini öğretmişti bana, ben de tatlı bir şekilde benim yerimde olsa aynı şekilde davranıp davranmayacağını düşünüp tartmasını rica ettim. Hayatta dayanacak kimsesi olmayan zavallı birini perişan bir şekilde bırakmaya gönlü razı olabilir miydi? Bu hastalıklı misafirin bakımının bütün bu ev işlerinin yorgunluğunun üstüne neler ekleyeceğini tahmin ettiğimi, beni asıl üzen şeyin ona her zaman yardım edememem olduğunu da ekledim. Böylece onu elimden geldiğince yatıştırmıştım. Ayrıca, bütün bu olanlarda hiç suçu olmayan bu zavallı masum kıza karşı kin beslememesini rica ettim. Sonra Sarah'nın artık ona yardım edecek yaşa geldiğine dikkatini çektim. Jacques'in da artık onun sürekli ilgisine ihtiyacı yoktu. Kısacası, Tanrı karımın bana yardım etmeyi kabul etmesi için söylemem gerekenleri verdi dilime, zaten eğer bu durumu böyle birdenbire sürpriz yaparak dayatmasaydım, olanları düşünecek vakti olsaydı, gönüllü bir şekilde razı olacağına inanıyordum.

Tartışmayı kazandığımı düşünüyordum. Karım daha iyi inceleyebilmek için lambayı da yanına almış Gertrude'a doğru sevecen bir yüz ifadesiyle ilerliyordu. Yaklaştığında birden kızın inanılmaz derecede pis olduğunu fark etti ve bu kızgınlığını daha da alevlendirdi:

“Ama bu bir mikrop yuvası! Çabuk temizlen, üstünü başını temizle. Hayır, burada değil, dışarıda silkelen. Ah! Aman Tanrım, şimdi çocuklar da pislikle kaplanacak. Şu dünyada pislik kadar korktuğum şey yok.”

Kız gerçekten de pislik içindeydi. Arabada o kadar uzun süre bana yaslanmış olduğunu düşününce iğrenip ürpermekten kendimi alamadım.

İyice temizlenip iki dakika sonra geri döndüğümde, karımı kafası elleri arasında bir koltuğa gömülmüş hıçkırıklarla ağlarken buldum.

“Sabrını bu şekilde sınavacağımı zannetmiyordum.” dedim tatlı tatlı. “Ne olacaksa olur, hem artık çok geç oldu, hiçbir şey görebilecek durumda değiliz. Kızın yanında uyuyacağı ateş sönmessin diye burada beklerim ben. Yarın saçlarını keseriz, bir güzel ykarız onu. Ona nefret etmeden bakabileceğin zaman ilgilenirsin kızla.” Bir de bu durumdan çocuklara bahsetmemesini rica ettim.

Akşam yemeği zamanı gelmişti. Yaşlı hizmetçimiz Rosalie'nin bize servis yaparken bir yandan da göz ucuyla düşmanca bakışlar fırlattığı korumam altındaki kızcağız, ona uzattığım çorba tabağını çabucak silip süpürdü. Yemek sessizlik içinde geçti. Başımdan geçenleri anlatmak, çocuklarla konuşmak, böyle bir yoksulluğun nasıl bir şey olduğunu hissettirip anlamalarını sağlamak, onları bu şekilde heyecanlandırarak Tanrı'nın bize emanet ettiği bu zavallıya karşı merhamet ve sevecenlik duygularını uyandırmak isterdim. Ama Amélie'nin öfkesini yeniden canlandırmaktan korkuyordum. Elbette kimse bu kızdan başka bir şey düşünmüyordu, ama sanırım doğru olan bu olayı unutup başka şeylerden bahsetmekti.

Çocuklar yatmaya gitti. Amélie'nin de beni odada yalnız bırakmasından hemen hemen bir saat sonra, küçük kızım Charlotte'un kapıyı aralayıp, çıplak ayakları ve pijamasıyla içeri girdiğini ve yavaş yavaş bana doğru ilerlediğini görünce çok şaşırımdım. Boynuma atlayıp beni sıkı sıkı kucakladı:

“Sana iyi geceler dememiştin, değil mi babacığım?” diye mırıldandı.

Sonra, uykuya dalmadan önce gelip bir kere daha görmek istediği, masum bir şekilde oracıkta yatan kör kızı işaret ederek yavaş bir sesle sordu:

“Neden onu da öpmedim babacığım?”

“Yarın öpersin kızım. Şimdilik rahat bırakalım onu, uyuyor.” dedim ve kucaklayıp kapıya kadar götürdüm.

Sonra tekrar yerime döndüm. Sabaha kadar oturup okudum ve gelecek vaazımı hazırladım.

Elbette, diye düşündüğümü hatırlıyorum (bunu çok iyi hatırlıyorum), Charlotte bugün ağabey ve ablalarından çok daha fazla sevecen ve şefkatliydi. Ama o yaştaiken diğerleri de öyle değil miydi zaten, nasıl değiştiler? Büyük oğlum Jacques örneğin, bugün ne kadar mesafeli, ne kadar içine kapanık bir çocuk... Çocukların tatlı ve sevecen olduklarını düşünürüz hep, ama onlar sevilme için kandırırlar bizi sadece.

27 ŞUBAT

Bu gece yine çok fazla kar yağdı. Çocuklar yakında pencerelerden girip çıkmak zorunda kalacağız diye son derece memnunlar. Gerçekten de bu sabah kapı kar yüzünden açılmaz hale geldi, yalnızca çamaşırlıktan dışarı çıkabiliyoruz. Dün gidip kasabanın yeteri kadar yiyecek stoğu olup olmadığını kontrol ettim. Çünkü bir süre insanlığın geri kalanıyla ilişkimiz kesilecek gibi gözüküyor. Elbette kar yüzünden mahsur kaldığımız ilk kış değil bu, ama bizi daha önceden bu kadar yoğun ve ciddi bir şekilde engellediğini hatırlamıyorum. Ben de bundan yararlanıp dün başladığım hikâyeye devam edeceğim biraz daha.

Bu zavallı sakat kızı alıp getirirken evde nerede kalacağı konusunda hiç düşünmediğimi daha önce de söylemiştim. Karımın çok fazla karşı koyan biri olmadığını biliyordum. Ona ayırarak yerimizin olmadığını, oldukça sınırlı imkânlarımız olduğunu da... Her zaman yaptığım gibi prensipli hareket etmek yerine duygularıyla hareket etmiş, bu atılımımın getireceği masrafları hiç hesaba katmamıştım (bu bana Incil'in emirlerine ve ruhuna aykırıymış gibi gelir). Ama Tanrı'ya tevekkül ederek yaşamak başka bir şey, olayların yükünü başkalarının üzerine yüklemek başka bir şey. Çok kısa süre sonra anladım ki Amélie'nin omuzlarına çok ağır bir yük ykılmıştı, öyle ağır bir yükü ki ben de şaşırıp kaldım.

Kızın saçlarını keserken ne kadar iğrendiğini görünce elimden geldiğince yardım ettim karıma. Ama sıra onu yıkamaya ve kurulamaya gelince işi karıma bıraktım. Sonra anladım ki işin en ağır ve en tatsız kısmından kurtulmuşum.

Amélie başlangıçta en ufak bir şikâyetle bile bulunmadı. Öyle anlaşılıyordu ki bütün gece boyunca düşünmüş ve bu yeni görevimizde kendine düşeni yapmaya karar vermişti. Hatta bundan biraz zevk alıyormuş gibi gözüküyordu bile diyebilirim. Kızın temizlenip hazırlanması işini bitirdikten sonra gülümsediğini gördüm. Merhem sürdüğüm kazınmış kafasında beyaz bir bone, Sarah'nın birkaç eski kıyafeti ve temiz çamaşırlar Amélie'nin hemen ateşe atıp yaktığı o berbat kıyafetlerin yerini almıştı. Gertrude ismini ise Charlotte seçti ve bu isim hepimiz tarafından hemen kabul edildi. Çünkü ne bu zavallı yetim biliyordu kendi ismini, ne de nereden öğreneceğimiz hakkında bir fikrimiz vardı. Sarah'nın geçen yıldan kalma elbiseleri tam olduğuna göre, ondan biraz daha genç olmalıydı.

İlk günler hissettiğim büyük hayal kırıklığını ve içimi karartan kötümser duygularımı burada itiraf etmem gerekiyor. Elbette ki bu kızın eğitimiyle ilgili düşünmüş, bir sürü hayal kurmuşum, ama gerçekler bütün hayallerimi hiç acımadan yıkıyordu. Yüzündeki ilgisiz ve ahmak ifade, daha doğrusu o mutlak ifadesizlik hali, bütün iyi niyetimi yerle bir ediyordu. Bütün gün boyunca ateşin yanında tetikte bekliyor, bizden birinin sesini duyunca, hele de aramızdan biri ona yaklaşmaya kalkarsa davranışları iyice sertleşiyordu. Bütün ifadesizliğini, yalnızca düşmanca tavırlar sergilemek için bir tarafa bırakıyordu. Onun dikkatini çekmek için en ufak bir hareket yaptığımızdaysa hemen sızlanmaya, bir hayvan gibi homurdanmaya başlıyordu. Bu huysuzluğu, insana çok dokunan hayvani bir açgözlülükle üzerine atladığı, bizzat benim tarafımdan sunulan yemekleri yerken azalıyordu yalnızca. Gerçek aşkın karşılığını her zaman bulması gibi, onun her şeyi inatla reddeden ruhu karşısında, bütün

vücuduma bir nefret duygusunun yayıldığını hissediyordum. Evet, gerçekten ilk on günün sonunda iyice umutsuzluğa kapıldığımı itiraf etmeliyim. Öyle ki ilk günlerde duyduğum heyecanı düşündükçe pişman olacak, onu buraya getirmemiş olmayı isteyecek kadar ilgimi yitirmiştim. İşin insana en dokunan yanı, Gertrude'un benim için bir sorun teşkil ettiğini ve aramızdaki varlığının canımı sıkıldığını saklayamadığımı görünce, Amélie'nin biraz da zaferle, kıza karşı daha ilgili, daha dikkatli davrandığını görmektir.

İşte ben tam bu ruh hali içindeyken, hasta ziyareti için Val Travers'den yola çıkmış doktor arkadaşım Martins beni ziyarete geldi. Gertrude ile ilgili anlattıklarım çok ilgisini çekti. Evet, kız kördü, ama bu kadar yabancı olmasının nedeni körlüğü olamazdı. Ona bu durumun, kızla şu ana kadar ilgilenen tek kişinin sağır bir kadın olmasıyla ve kızla tek bir kelime bile etmemesiyle ilgili olabileceğini anlattım. Kız küçük yaştan beri kimseden ilgi görmemiş, hep kendi başına bırakılmıştı. O da kızdan ümidi kesmemin yanlış olduğuna ve ona karşı davranışlarımın hiç de iyi olmadığına inandırdı beni:

“Sen daha temel atacak zeminin sağlamlığından emin olmadan inşaata geçmek istiyorsun. Düşün ki bu çocuğun içindeki her şey karmakarışık bir halde, hatta bir insanın oluşumu için gerekli ilk çizgiler bile çizilmemiş daha. Bu yüzden başlangıç için dokunma ve tat alma duyularıyla ilgili birkaç şey belirleyip, onlara ait bir etiket yapıyor gibi her birine bir ses, bir kelime vermelisin. Sonra da kız aynı kelimeyi söyleyene, aynı sesi çıkarana kadar bıkip usanmadan tekrarlamaksın bunları. Ama sakın çok çabuk sonuç alacağımı düşünme, onunla günün belirli saatlerinde, çok uzun sürmeyecek şekilde ilgilen.”

Bu yöntemi bana ayrıntılarıyla anlattıktan sonra devam etti:

“Kaldı ki bu yöntem çok da garip sayılmaz. Sonuçta ben icat etmedim; bu yöntemi daha önce uygulayanlar oldu, hatırlamıyor musun? Birlikte felsefe öğrencisiyken, öğretmenlerimiz, Condillac ve onun o hareket eder gibi duran heykeli ile ilgili bir hikâyeye anlatırlardı.”

Bir an durdu:

“Yoksa ben bunları daha sonradan bir psikoloji dergisinde mi okudum? Ne fark eder! Beni çok etkilemişti, hatta Gertrude'dan da kimsesiz olan bu zavallı çocuğun ismini bile hatırlıyorum. O kız da hem kör hem de sağır dilsizdi. Geçen yüzyılın ortalarına doğru İngiltere'nin şimdi ismini hatırlamadığım bir bölgesinden bir doktor ilgilenmiş kızla. Adı Laura Bridgeman, görüyor musun hatırlıyorum. Bu doktor, çocuğun gelişimi ile ilgili ya da en azından onu eğitmek için yaptıklarıyla ilgili bir günlük tutmuş, bunu sen de yapmalısın. Günler ve haftalar boyunca, kör kızın iki küçük eşyaya, bir toplu iğneyle bir mürekkepli kaleme dokunması ve körler için yazılmış kabartma bir kitapta bu eşyaların İngilizce adı olan *pin* ve *pen*^[1] kelimelerini parmaklarıyla yoklaması üzerine çalışmış. Haftalar boyunca hiçbir sonuç elde edememiş. Sanki kızın içi bomboş gibiymiş. Ama o yine de umudunu hiç kaybetmemiş. Günlüğünde şöyle diyordu: ‘Kendimi bir kuyunun üzerine eğilmiş, bu derin ve kapkaranlık kuyuya bir ip sarkıtmış gibi hissediyordum. Aşağıdan canlı biri ipi tutsun diye ümitsizlikle bekliyordum ipi oynatarak.’ Tabii doktor, o derin kuyunun dibinde biri olduğundan ve bir gün bu ipi tutacağından hiç şüphe etmiyor. Nihayet bir gün Laura'nın o duygusuz yüzünün gülümseme denebilecek bir hareketle aydınlandığını görüyor. Eminim ki bunu gören doktorun gözlerinden sevinç ve şükran yaşları fişkırmıştır ve doktor Tanrıya şükretmek için diz çöküvermiştir. Laura birdenbire doktorun kendisinden ne istediğini anlamıştı: Evet, doktor onu kurtarmak istiyordu! O günden sonra kız da dikkatini vermeye başlamış, hızla gelişip ilerlemiş, öğrenmek için çaba harcamış ve sonunda bir körler enstitüsünün müdiresi olmuş -yoksa o başkası mıydı-... Her neyse... Bunun gibi olaylar son zamanlarda gittikçe çoğaldı. Gazete ve dergiler de, bu insanların mutlu olmaları imkânsızmış gibi hayretle bahsediyorlar buna benzer olaylardan. Çünkü bu bir gerçektir: Bir hapiste gibi yaşayan bu

tür insanlar, bu duvarların arasında mutludurlar sadece. Ama kendilerini ifade edebilecekleri zaman geldiğinde ilk yaptıkları şey, mutluluklarını anlatmaktır. Elbette gazeteciler böyle durumları abartıp biraz fazla uçarlar. Bu durumdan beş duyusu da yerinde olduğu halde hayatlarından şikâyet eden insanlar için dersler çıkarmaya kalkışırılar.”

Tam bu sırada Martins ile aramızda bir tartışma başladı. Ben onun kötümserliğine inatla karşı çıkıyordum. Duygularımızın bize keder ve üzüntüden başka bir şey vermediği fikrini kabul etmiyordum :

“Ben öyle demek istemedim.” diye itiraz etti. “Benim demek istediğim, insanoğlu bu dünyayı çirkinleştiren, kirleten, acı veren günahlar ve düzensizliklerden çok, güzelliği, refahı, düzeni ve ahengi sağlayan şeyleri hayal eder. Ruhumuzun buna daha çok eğilimi vardır ve bunu yaparken de beş duyumuz yol gösterir bize. Aynı zamanda da doğruyu bulmamıza yardım eder. Hatta, bana kalsa, bize şimdiye kadar öğrettikleri *si sua bona norini*[2] sözü yerine Virgile’in Fortunatos Nimium’unu *si sua mala nescient*[3] sözünü öğretmeyi tercih ederdim: İnsanoğlu ne kadar mutlu olurdu.”

Sonra bana Dickens’ın, Laura Bridgeman örneğinden ilham alarak yazdığını sandığı bir hikâyeden bahsetti. O kitabı en yakın zamanda bana göndereceğine söz verdi. Gerçekten dört gün sonra *Le Grillon Du Foyer* adlı kitap elime geçti, büyük bir merak ve zevkle okudum kitabı: Fakir bir oyuncakçının küçük kör kızının, biraz uzun ama oldukça dokunaklı ve acıklı hikâyesi. Babası kızına son derece konforlu, zengin bir hayatları olduğu izlenimini verir, kızını bu hayalle mutlu etmek için çabalar. Dickens sanatıyla bu yalana kutsal bir anlam yüklemeye çalışmış. Ama Tanrı’ya çok şükür ki ben Gertrude için böyle bir yol kullanmayacağım.

Martins’in beni görmeye geldiği günün hemen ardından, bana anlattığı metodu pratiğe geçirmeye başladım. Onu elimden geldiğince iyi uygulamaya çalışıyordum. Doktorun tavsiyesine uyup da, Gertrude’u aydınlığa doğru götüren, benim de emekleyerek geçtiğim bu yolun ilk adımlarını bir günlüğe not etmediğim için bugün pişmanlık duyuyorum. İlk haftalarda, yalnızca bu eğitimin çok zaman almasından değil, aynı zamanda sineye çekmek zorunda kaldığım sitemlerden dolayı tahmin ettiğimden çok daha fazla sabır gerekiyordu. Bu sitemlerin Amélie’den geldiğini söylemek beni üzüyor; kaldı ki burada bundan bahsetmemin nedeni ona karşı bir kızgınlık beslediğimden değil, ileride bir gün bu sayfaları okursa samimiyetimi görsün diyedir. (Hazreti İsa da “Kaybolmuş Kuzu” hikâyesinin hemen ardından bize yapılan haksızlıkları affetmemiz gerektiğini öğütlemiş mi?) Burada daha da ileri gideceğim: Sitemlerinin bana en acı verdiği zamanlarda bile, Gertrude’a çok fazla zaman ayırmama sinirlenmesine kızmıyordum. Benim kızdığım şey, çabalarımın ufak da olsa bir sonuca ulaşacağı konusunda bana güvenmemesiydi. Evet, bu güven eksikliğiydi bana acı veren. Kaç kere duydum şu sözleri: “Bari bir işe yarasaydı...” Çabalarımın kesinlikle boşuna olduğuna inanıyordu. Daha iyi şekilde değerlendirebileceğimi iddia ettiği değerli zamanımı bu zavallı kızla harcamam yakışıksız geliyordu ona. Ne zaman kızla ilgilenmeye başlasam beni bekleyen işleri ve ilgilenmem gereken insanları hatırlatıyor, başka işlerle değerlendirebileceğim vaktimi bu kıza harcadığımı tekrarlayıp duruyordu. Sanırım bu sitemlerin altında bir çeşit anne kıskançlığı gizliydi; çünkü birçok defa şöyle söylediğini hatırlıyorum: “Çocuklarından hiçbirisiyle bu kadar ilgilenmemiştin.” Evet, bu doğrudu, çocuklarımı çok sevmeme rağmen, onlarla bu kadar ilgilenme gerekliliğini duymamıştım hiç.

“Kaybolmuş Kuzu” hikâyesinin, kendini Hıristiyanlığa derinden bağlı kabul eden insanlar için bile kabul edilmesi en zor mesellerden biri olduğunu düşünmüşümdür hep. Çobanın gözünde her kuzunun tek tek önemi vardır. Koca bir sürü içinde her biri tek tek en değerli olan kuzudur. Kuzunun önemli olması içinse gerçek bir sürünün olması gerekir. İşte bunu anlayamıyorlar. Şu sözlere bakın: “Bir adamın yüz kuzusu olsa ve içlerinden biri kaybolursa, adam diğer doksan dokuz kuzuyu dağda bırakıp kaybolanı aramaya gitmez mi?” İyilikle dolu bu sözleri en isyan ettirici adaletsizlik olarak

yorumlayan insanlar bu sözü anlamadıklarını itiraf etsinler.

Gertrude'un ilk gülümsemesi beni teselli etmeyi başardı, bütün çektiklerimi yüz kat fazlasıyla ödemiş gibi oldu. "Bu kuzuyu bulan bir rahipse, size hakikati söylüyorum ki, bu kuzu ona kaybolmamış diğer doksan dokuz kuzudan daha büyük bir mutluluk getirir." Evet, ben de gerçeği söylüyorum ki, kendi çocuklarımdan hiçbirinin gülümsemesi, bir sabah aniden, o heykel donukluğundaki yüzünde, kendisine günlerdir öğretmeye çalıştığım şeyle ilgilendiğini anlatan gülümsemeyi gördüğüm zamanki gibi, meleksi bir huzurla doldurmamıştı kalbimi.

5 Mart. Bu tarihi bir doğum tarihi gibi not ettim. Bir gülümsemeden çok, yüz ifadesinde küçük bir değişim diyebiliriz. Yüz hatları birdenbire canlandı. Alpler'in doruklarında zirveleri şafakla beraber geceden çıkartıp belirginleştiren, karlı tepeleri aydınlatan seher ışığı gibi, ani bir şimşek gibi mistik bir renk geldi yüzüne. Ona bakarken, meleğin uyuyan suyu uyandırmak için indiği Bethesda Havuzunu[4] hatırlayıverdim. Gertrude'un gözlerimin önünde birdenbire bir meleğe dönüşebilmesi hayranlık uyandırdı bende. Çünkü yüzünü aydınlatan bu ışıktaki, zekâdan çok Tanrı sevgisi vardı. Öyle bir şükran duygusu ve aşkla doldum ki, zavallı kızın alnına kondurduğum öpücüğü yüce Tanrı'ya adıyormuşum gibi hissettim.

Bu ilk sonucu elde etmek ne kadar zor olduysa, hemen arkasından gelen gelişmeler de bir o kadar hızlı oldu. Bugün buradan bakınca ilerlemek için geçtiğimiz yolları hatırlayabilmek uğruna çok çaba sarf etmem gerekiyor; öyle ki bazen Gertrude, metodumuzla dalga geçiyormuş gibi bazı adımları atlaya atlaya ilerlemeye başladı. Önceleri nesnelere çeşitlerini göstermek yerine, niteliklerini anlatma konusunda ısrar ettiğimi hatırlıyorum: Sıcak, soğuk, ılık, tatlı, acı, sert, yumuşak, hafif... Sonra hareketlere geçmişim : Uzaklaştırmak, yaklaştırmak, kaldırmak, karşılaşmak, yatmak, bağlamak, dağıtmak, toplamak... Daha sonra metodu bir kenara bıraktım, konuşmalarımı takip edip edemediğini çok düşünmeden, onunla konuşmaya başladım. Bana istediği şekilde sorular sormasını sağlamaya çalışarak, onu teşvik edecek şekilde, yavaş yavaş konuşuyordum. Onu tek başına bıraktığım zamanlarda o da boş durmuyordu elbette, çünkü tekrar yanına gittiğim her defasında yeni bir sürprizle karşılaşılıyor, bir gece geçmesine rağmen onu bıraktığım yerden daha ileride buluyordum. Kendime sık sık tekrarladığım gibi, havaların ısınması ve baharın yavaş yavaş bastırması da kışı işte böyle yener. Gerçekten de birçok kere karların eriyişini seyredip hayran kalmışım: Sanki görüntü hiç değişmez, ama kalın kardan manto, toprağın altına doğru çekilir. Amélie her kış bu görüntüye aldanıp karın hiç erimediğini, azalmadığını söyler bana. Kar hâlâ eskisi kadar kalınmış gibi görünür, ama birdenbire bazı yerlerde bir hareket olduğunu, karın yerini yeni bir hayata bıraktığını fark edersiniz.

Sürekli olarak ocağın başında oturmaktan yaşlı bir kadın gibi solup zayıflayacağından korkarak, Gertrude'u dışarı çıkarmaya başlamıştım. Ama yürüme, sadece benim koluma tutunmak şartıyla kabul ediyordu. Bana bunu anlatacak kadar konuşmadan çok önce, evden ilk çıktığımızda duyduğu şaşkınlık ve korkudan anlamıştım ki ilk defa dışarı çıkıyordu. Onu bulduğum o kulübede kimse onunla ilgilenmemiş, ona yalnızca ölmeyeceği kadar yiyecek vermişlerdi. Ölmeyeceği kadar diyorum, çünkü yaşaması için demeye dilim varmıyor. Onun karanlık evreni, daha önce hiç dışına çıkmadığı bu tek odanın karanlık dört duvarıyla sınırlıydı. Bazı yaz günlerinde kapı, dışarının ışıklı ve derin havasına karşı açık kaldığında, eşiğe kadar kıvılcımlanma cesaretini gösterebiliyordu belki de. Daha sonra anlattığına göre, kuş seslerinin, dışarıdan gelen ışığın, ellerini ve yüzünü tatlı tatlı okşayan sıcaklığın etkisiyle çıktığını zannedermiş. Bu konu üzerinde düşünmemiş, ama ateş üzerinde kaynayan suyun ses çıkarması gibi, sıcak havanın ve ışığın şarkı söylemesi de çok doğal geliyormuş ona. Gerçek şu ki, onunla ilgilenmeye başladığım güne kadar, tam ve derin bir uyuşukluk içinde yaşamış, hiçbir şeyi dikkate değer bulmamış ve bu onu hiç endişelendirmemişti. Bu güzel seslerin, tek

işlevleri doğanın sonsuz neşesini içinde hissetmek ve bunu etrafa yaymak olan canlı yaratıklardan çıktığını öğrettiğim zaman duyduğu şaşkınlık ve sevinci hatırlıyorum. (İşte o günden sonra “bir kuş gibi neşeliyim” demeyi alışkanlık haline getirdi.) Ama buna rağmen, bu şarkıların tadına doya doya seyredemediği ve seyredemeyeceği bir gösterinin görkemini anlatması onu hüzünlendirmeye başlamıştı.

“Dünya gerçekten bu kuşların anlattığı kadar güzel mi? Peki neden kimse bundan hiç bahsetmiyor? Siz mesela, neden daha fazlasını anlatmıyorsunuz? Bütün bunları göremeyeceğimi düşünerek ben üzülmeiyim diye mi konuşmuyorsunuz yoksa? Eğer öyleyse hiç de doğru bir şey yapmıyorsunuz. Kuşların sesini çok iyi duyuyorum ve sanırım bütün söylediklerini de anlıyorum.”

“Evet, Gertrude’cuğum, görebilenler senin kadar iyi anlamazlar kuşları.” dedim teselli edeceğimi ümit ederek.

“Peki neden diğer hayvanlar da şarkı söylemiyor?” diye sordu ardından.

Soruları bazen beni şaşırtıyordu. O an aklıma hiçbir şey gelmiyor, şaşkın şaşkın bakakalıyordum. Çünkü o ana kadar üzerinde hiç düşünmeden kabul ettiğim şeyleri düşünmeye zorluyordu beni. Mesela ilk defa o zaman, hayvanların toprağa ne kadar yakınlarsa, o kadar ağır ve o kadar hüzünlü olduklarını fark ettim. Ona anlatmaya çalıştığım şey de bu oldu; ona sincaplardan ve oynadıkları oyunlardan bahsettim.

O zaman bana uçan hayvanların sadece kuşlar olup olmadığını sordu.

“Bir de kelebekler.” dedim.

“Onlar da şarkı söyler mi?”

“Onlar neşelerini başka yollarla anlatırlar.” diye cevap verdim. “Neşe onların kanatlarındaki renklerde görülür...”

Ve ona kelebeklerin kanadlarındaki renklerin çeşitliliğini anlattım.

28 ŞUBAT

Biraz daha geriye gideceğim, çünkü dün kendimi tamamen eğitim işine verdim.

Kör alfabetini Gertrude’a öğretebilmek için önce benim öğrenmem gerekiyordu. Ama o, alışmakta epey güçlük çektiğim bu yazıyı okumaya benden çok daha kısa sürede alıştı ve beni geride bıraktı. Üstelik ben onun gibi ellerimle değil, gözlerimle de takip ediyordum yazıyı. Hatta bu dersleri verirken yalnız da değildim. Bu konuda yardım almak önceleri beni mutlu etti. Çünkü evleri oldukça dağınık ve birbirinden uzakta kurulmuş kasabada yapmam gereken çok iş vardı. Fakirlere ve hastalara yaptığım ziyaretler, oldukça uzun yolculuklar yapmamı gerektiriyordu. Jacques, bizimle geçirmek için geldiği Noel tatilinde paten yaparken kolunu kırmayı becermişti (Jacques bu arada eğitimine Lozan’da devam etmiş, bitirmiş ve İlahiyat Fakültesi’ne girmişti.) Kırık çok önemli bir hasar yapmamıştı. Hemen yardıma çağırdığım Doktor Martins başka bir tedaviye gerek bırakmadan işi kolayca halletmiş, kırığı düzeltmişti. Ama alınması gereken tedbirler yüzünden Jacques bir süre evde kalmak zorunda kalmıştı. O ana kadar varlığını hiç fark etmemiş gibi davrandığı Gertrude ile birdenbire ilgilenmeye başladı ve öğreniminde bana yardım etmeye verdi kendini. Ortaklığımız yalnızca onun hastalık yüzünden dinlenmek zorunda kaldığı zaman boyunca, yaklaşık üç hafta sürdü. Gertrude bu üç haftada gözle görülür bir ilerleme kaydetti. İnanılmaz bir çaba gösteriyordu, sanki bir şeyler dürtüyordu onu. Düne kadar büyük bir uyuşukluk içinde olan zekâsı, ilk adımlarını atar atmaz, daha yürümeyi öğrenmeden koşmaya başlamıştı. Düşüncelerini formüle etmekte çok zorlanmamasına, kendini bir çocuk gibi değil de, olgun biri gibi düzgün bir şekilde ifade edebilmeyi bu kadar çabuk öğrenmesine hayran kalıyordum. Doğrudan eliyle dokunup tutamayacağı nesnelere ona betimleyip tarif

etmeye çalıştığımızda kafasında canlanan şeyi anlatırken; kendisine tarif ederek ya da dokundurarak öğrettiğimiz başka bir şeye o kadar yerinde göndermeler yapıyordu ki hayran olmamak elde değildi. Çünkü o zamana kadar nesnelere tanımak için belli bir yöntem kullanmış; dokunamayacağı, ayırt edemeyeceği şeyleri anlatırken hep tutup hissedebileceği nesnelere yararlanmıştı.

Büyük olasılıkla bütün körlerin eğitilmesinde kullanılan bu sistemin ilk adımlarını burada uzun uzun anlatmanın gereksiz olduğunu düşünüyorum. Ama bu sayede, bir körün eğitimini üstlenmiş her öğretmenin renk konusunda ne kadar sıkıntıya düştüğünü öğrendim. (Bu konuda şunu da belirtmem gerekiyor ki Incil’de renklerden hiç bahsedilmez.) Diğerlerinin bu konuyla nasıl başa çıktığını bilmiyorum, ama ben kendi adıma gökkuşağının bize sunduğu ana renkleri sırasıyla isimlendirerek başladım işe. Renk ve ışık kavramlarının kafasını karıştırdığını anlayınca, hayal gücünün renklerin nüansı ile ressamın galiba “renk değeri” diye adlandırdıkları rengin hacimlendirilmesi arasındaki farkı kavrayamadığımı gördüm. Anlamakta en çok zorluk çektiği şeyse herhangi bir rengin daha açık ya da koyu olabileceği ve renklerin kendi aralarında sonsuz sayıda kombinasyonla karıştırılabilecekleriydi. Hiçbir şey onu bu kadar düşündürmüyor, sürekli bu konuya dönüyordu.

Tam bu sırada onu Neuchâtel’e götürüp konser dinletme imkânı doğdu. Müzik aletlerinin senfoninin çalınışında oynadıkları roller bu renk sorunu üzerinde tekrar düşünmemi sağladı. Bakırların, yaylıların ve üflemeli aletlerin çıkardıkları seslerin çeşitliliğine, her birinin kendine göre, değişik yoğunluklarda en tizinden en kalınına bütün sesleri çıkarabildiklerine dikkatini çektim. Doğadaki renkleri de aynı şekilde hayal etmeye davet ettim onu, kırmızı ve turuncu tonlarındaki renklerin boru ve trombonların sesine; sarılar ve yeşillerin kemanların, viyolonselilerin ve basların sesine; mor ve mavi tonlarında flüt, obua ve klarnetlerinkine benzediğini söyledim. İçindeki bütün şüphe, yerini derin bir şaşkınlık ve hayranlığa bıraktı:

“Aman Tanrım! Ne kadar güzel bir şey olmalı!” diye tekrar edip duruyordu. Sonra birdenbire, “Peki ya beyaz?” diye sordu. “Beyazın neye benzediğini hâlâ anlayamıyorum.”

Karşılaştırmamın ne kadar yavan, ne kadar eğreti bir karşılaştırma olduğunu o zaman anladım. Yine de açıklamaya çalıştım:

“Beyaz bütün tonların birbirine karıştığı en tiz noktadır, siyahın bütün tonların birleştiği en bas nokta olması gibi.”

Bu açıklama ne beni ne de onu tatmin etmişti. Sözlerimden hemen sonra senfoninin sesi ne kadar tiz ya da bas çıkarsa çıksın üflemeli, bakır ve telli müzik aletlerinin seslerinin, belirgin bir biçimde ayırt edilebildiğini fark ettim. Şaşırıp ne söyleyeceğimi bilemediğim zamanlarda olduğu gibi susup, nasıl bir benzetme yapabileceğimi düşündüm bir an.

“O zaman beyazı tamamen saf, temiz bir şey gibi hayal etmeyi dene. Hiçbir rengin olmadığı, sadece ışığın olduğu bir şey. Siyah ise tam tersi, renklere öyle boğulmuş ki, kapkaranlık olmuş.” deyiverdim sonunda.

Konuşmalarımızdan kalan bu diyalog parçaları sık sık karşılaşıp tökezlediğim zorluklara bir örnek olabilir diye düşünüyorum. Gertrude’un iyi tarafı, anlamadığı zaman anlıyormuş gibi yapmamasıydı. Diğer insanlar bunu sık sık yaparak akıllarını yanlış ve belirsiz bilgilerle doldururlar, sonra da yanlış şekillerde akıl yürütürler. Net bir fikir veremedikleri sürece bütün kavramlar Gertrude için bir endişe, bir rahatsızlık kaynağı oluşturuyordu.

Daha önce de söylediğim gibi en büyük sorun ışık ve sıcaklık kavramlarının kafasında birbirleriyle iç içe olmasından kaynaklanıyordu. Öyle ki daha sonra bu iki kavramı birbirinden ayırmak, benim için en zor iş haline geldi.

Onun sayesinde, sesler dünyasının renkler dünyasından ne kadar farklı olduğunu, birbirleriyle yapılabilecek bütün karşılaştırmaların ve benzetmelerin ne kadar uyumsuz olabileceğini öğrendim.

Bu karşılaştırma ve benzetmelerle öyle meşguldüm ki Gertrude'un Neuchâtel konserinden ne kadar büyük bir zevk aldığından hiç bahsedemedim. O gün tam da *Pastoral Senfoni* çalıyordu.^[5] "Tam da" diyorum çünkü, kolayca anlayacağınız gibi ona dinletmeyi en çok istediğim parçaydı bu. Gertrude konser salonunu terk ettikten sonra uzun bir süre sessiz kalmıştı. Sonra kendinden geçmiş bir şekilde, birden, "Gördükleriniz gerçekten o kadar da güzel mi?" deyiverdi.

"Ne kadar güzel mi tatlı kızım?"

"Şu, dere kenarındaki sahne kadar."

Hemen cevap veremedim, çünkü tarif edilemeyecek kadar güzel olan bu ses uyumu, dünyayı olduğu gibi değil, kötülüklerden ve günahlardan arınmış bir şekilde, olması gerektiği gibi anlatıyordu. Ve ben Gertrude'a o zamana kadar kötülükten, günahattan ve ölümden bahsetmeye cesaret edememiştim:

"Gözleri olan insanlar mutluluğun ne olduğunu bilmezler." dedim bir süre sonra.

"O zaman ben, gözlerim olmadığı için duyabilme mutluluğunu biliyorum." diye cevap verdi hemen.

Yürürken bana sıkıca yaslanmış, küçük bir çocuk gibi koluma asılmıştı:

"Papaz efendi, ne kadar mutlu olduğumun farkında mısınız? Hayır hayır, bunu hoşunuza gitsin diye söylemiyorum. Bana bakın bir: Söylenen şeyin doğru olup olmadığı insanın suratından anlaşılmaz mı? Ben bunu insanların sesinden bile anlayabiliyorum. Hani teyzem (artık karıma teyze diyordu) sizi onun için hiçbir şey yapmamakla suçladığı gün ağlamadığınızı söylemişsiniz ya, hatırlıyor musunuz? 'Yalan söylüyorsunuz papaz efendi!' diye bağırmıştım size. Ah! Doğru söylemediğinizi hemencecik anlamıştım sesinizden. Ağladığınızı anlamak için yanaklarınıza dokunmama gerek yoktu ki."

Daha yüksek sesle tekrar etti:

"Hayır, yanaklarınıza dokunmama gerek yoktu."

O bunları söylerken kızardım, çünkü hâlâ şehirdeydik ve gelip geçenler dönüp bize bakıyordu. Ama o, konuşmaya devam ediyordu:

"Gördünüz mü, beni kandırmaya çalışmanız ne kadar yersiz. Her şeyden önce bir körü kandırmaya çalışmak hiç de hoş bir hareket değil. Hem de gördüğünüz gibi boşuna uğraşırsınız, kanmam ben." diye ekledi gülerek. "Söylesenize papaz efendi, mutsuz değilsiniz, değil mi?"

Ona cevap verirken, biraz da onun sayesinde mutlu olduğumu itiraf etmeme gerek kalmadan anlasın diye elini dudaklarıma götürdüm.

"Hayır Gertrude, hayır, mutsuz değilim. Nasıl mutsuz olabilirim ki!"

"Yine de bazen ağlıyorsunuz ama?"

"Evet, birkaç kere ağladım."

"Biraz önce bahsettiğim günden beri ağlamadınız değil mi?"

"Hayır, o günden beri hiç ağlamadım."

"Hiç ağlama ihtiyacı da mı duymadınız?"

"Hayır, Gertrude, duymadım."

"Peki söyleyin bakalım, o günden beri hiç yalan söyleme ihtiyacı da mı duymadınız?"

"Hayır, güzel kızım."

"Bana, bir daha beni hiç kandırmaya çalışmayacağınıza söz verir misiniz?"

"Söz veriyorum."

“O zaman hemen cevap verin bakalım. Ben güzel miyim?”

Bu ani soru beni çok şaşırttı. O zamana kadar Gertrude’un inkâr edilemez güzelliğine çok fazla önem vermediğimi fark edince şaşkınlığım biraz daha arttı. Üstelik ne kadar güzel bir kız olduğunu bilmesinin pek de yararlı bir şey olduğunu düşünmüyordum. Hemen sordum:

“Bunu bilmenin senin için ne önemi var?”

“Bu konu beni biraz tedirgin ediyor.” diye cevap verdi. “Bilmek isterdim ki... Nasıl anlatılır bu? Senfoni içinde çok çirkin bir ses olup olmadığını bilmek isterdim. Bunu sizden başka kime sorabilirim ki papaz efendi?”

“Bir papaz insanların yüzlerinin ne kadar güzel olduğuyla ilgilenmez.” dedim mümkün olduğunca kendimi savunmaya çalışarak.

“Neden?”

“Çünkü ruh güzelliği yeter ona.”

“Demek çirkin olduğuma inanmamı tercih ediyorsunuz.” dedi sevimli sevimli somurtarak. Öyle tatlı görünüyordu ki kendimi tutamayarak haykırdım:

“Gertrude, güzel olduğunuzu çok iyi biliyorsunuz.”

Sustu, yüzü çok ciddi bir ifade aldı ve bütün yol boyunca öyle kaldı.

Amélie eve girer girmez günümü gereksiz işlerle harcamamdan hoşlanmadığını anlatmanın bir yolunu buldu. Bunu biz gitmeden önce de söyleyebilirdi, ama yapmamıştı. Alışkanlığı olduğu gibi, daha sonra şikâyet etme hakkını elinde bulundurmak için olayları kendi akışına bırakmış, Gertrude ve ben yola çıkarken hiç ses etmemişti. Üstelik hiçbir şekilde bir suçlamada bulunmuyordu, ama sessizliği bile suçlayıcıydı. Gertrude ile beraber bir konsere gittiğimizi bildiğine göre, ne dinlediğimizi sorması gerekmez miydi? Mutluluğuna ilgi gösterildiğini bilmek, bu kızcağızı daha fazla memnun etmez miydi? Amélie sessiz kalmakla yetinmiyor, yapmacık bir şekilde sürekli konuyla hiç ilgisi olmayan şeylerden bahsediyordu. Ancak çocuklar yatmaya gittikten sonra yanına yaklaşıp neler olduğunu sordum büyük bir ciddiyetle:

“Gertrude’u konsere götürdüğüm için kızdın mı bana?”

Şu cevabı aldım:

“Kendi çocukların için hiç yapmadığın bir şey yaptın onun için.

Demek yine aynı şey yüzünden sıkıyordu canını. Incil’deki meselde oldu gibi, evde kalanların değil de, kaçıp giden kuzunun dönüşünün kutlandığını anlamamakta inat ediyordu yine. Ayrıca, bundan başka bir kutlama tanımayan, bilmeyen bir kızın acınacak durumunu görmek istememesi çok üzüyordu beni. Oysa, benim gibi sürekli meşgul olan bir adamın tesadüfen boş zaman bulduğunu, o gün çocukların hepsinin yapacak bir işleri olduğunu ve dolayısıyla benimle gelemeyeceklerini biliyordu. Hem kendi de müzikten pek hoşlanmaz, konser kapımızın önünde bile olsa dinlemek aklının ucundan geçmezdi.

Beni daha çok üzen şey, Amélie’nin bütün bunları Gertrude’un yanında söyleme cesaretini göstermesiydi. Ben konuşmak için Amélie’yi bir kenara çekmişim; ancak o Gertrude duysun diye sesini yükselterek konuşmuştu. Üzüntüden çok, kızgınlık duyuyordum. Bir süre sonra Amélie bizi yalnız bırakıp yatmaya gidince, Gertrude’un yanına yaklaştım. Zayıf küçük elini alıp yüzüme götürdüm:

“Görüyor musun! Bu defa ağlamadım.” dedim.

“Hayır, bu defa sıra bende.” dedi.

Gülümsemek için kendini zorlayarak kafasını kaldırdığında, güzel yüzünün gözyaşlarıyla dolu olduğunu gördüm.

8 MART

Amélie'yi mutlu etmenin tek yolu, onun hoşlanmadığı şeyleri yapmamak, onlardan kendini sürekli olarak mahrum etmektir. Yalnızca bu tür olumsuz sevgi belirtilerini göstermeme izin verir. Bir türlü, hayatımı ne kadar daralttığının farkına varmıyor. Tanrı izin verseydi de benden çok zor bir iş yapmamı isteseydi! Benden isteyeceği en tehlikeli işleri bile ne kadar sevinerek yapacağımı görseydi! Ama o, sıradan olmayan her şeyden nefret eder, hatta tiksindir gibidir. Hayatta ilerleme kaydetmek demek, geçmişe birbirine benzeyen günler eklemekten başka bir şey değildir onun için. Yeni erdemler edinmemi, hatta sahip olduklarımı derinleştirmemi bile istemez; neredeyse bu durumu kabul etmez. Hıristiyanlıktan içgüdülerine hâkim olmak ya da onları bastırmak amacı dışında dersler çıkarmak isteyen ruhsal çabayı, eğer hemen itiraz etmiyorsa, endişeyle seyreder.

İtiraf etmeliyim ki, Neuchâtel'e gittiğimiz gün Amélie'nin benden istediği iki işi yapmayı, aldığımız kıyafetlerin parasını ödemeyi ve ona bir kutu iplik almayı unutmuştum. Ama gerçekten bunu yaptığım için kendime, onun bana kızabileceğinden daha çok kızmıştım. Oysa, "küçük şeylere sadık kalanlar, büyük şeylere de sadık kalırlar" sözüne inanan biri olarak, bu işleri unutmamayı sıkı sıkı tembih etmiştim kendime (bir de unutursam başıma geleceklerden korktuğum için tabii). Hatta bu konuda bana biraz sitem etmesini bile isterdim, çünkü kesinlikle hak ediyordum. Ama işte her zaman olduğu gibi hayalî acılar gerçek suçların üstüne çıkıyor: Ah! Zihnimizdeki canavarlar ve hayaletlere kulak asmak yerine, gerçek hayattaki kötülüklerle yetinseydik zavallılığımız ne kadar katlanılır, hayat ne kadar güzel olurdu. Aslında tek başına bir vaaz konusu olabilecek bir konuyu da not almış oluyorum burada (Matt. XII, 29: "Endişeli bir ruha sahip olmayın"). Asıl anlatmaya çalıştığım şey Gertrude'un entelektüel ve ahlaki gelişiminin hikâyesi... Bu konuya dönüyorum.

Bütün bunları yazarak gelişimini adım adım izleyebilmeyi ümit ediyordum, detaylarını anlatmaya da başlamıştım. Ama bütün aşamaları olduğu gibi yazmaya vaktim olmadığından, olaylar zincirinin kronolojik sırasını tam olarak hatırlayabilmem bugün imkânsız. Kendimi hikâyenin akışına kaptırıp Gertrude ile yakın zamanda yaptığımız konuşmalardan, onun düşüncelerinden bahsettim önce. Günün birinde tesadüfen biri bu notları okuyacaksa, kızın kendisini bu kadar mükemmel ifade edebilmesine, bu kadar zekice akıl yürütmesine şaşırıp kalacaktır mutlaka. Bu gelişmeler de tahmin edilemeyecek derecede kısa sürede gerçekleşmişti. Zekâsının, onun için hazırladığım bütün akıl yürütme oyunlarını çabucak kapmasına, önüne gelen bütün öğrenme fırsatlarını değerlendirmesine hayran kalıyordum. Bu zekâ sürekli çalışıyor, aldığı her saf bilgiyi benimseyerek kızın olgunlaşmasını sağlıyordu. Çoğu zaman söylemek istediğimi daha anlatmadan anlayıp, konuyu daha ileri taşıyarak beni şaşırtıyordu. Öğrencimi tanıyamıyordum.

Birkaç ay sonra, zekâsının onca yıl uykuda kaldığı bile anlaşılmasız olmuştu. Hatta yetenekleri dış dünya yüzünden harcanan, birçok önemsiz iş yüzünden dikkatleri dağılan diğer genç kızlara göre çok daha anlayışlı ve mantıklı davranıyordu. Üstelik yaşı da tahmin ettiğimizden daha fazlaymış sanırım. Körlüğünü kendi yararına çevirmeyi istiyordu, öyle ki özürlü olmasının birçok açıdan bir üstünlük olup olmadığından bile şüphelenmeye başladım. Bazen kızıyla ders çalışırken, uçan bir sineğin bile bütün dikkatini tamamen dağıttığını görünce istemeden ikisini karşılaştırıyor, kendi kendime, "Eğer kızım göremeseydi, beni daha iyi mi dinlerdi acaba?" diye soruyordum.

Burada belirtmem gerekir ki Gertrude okuma konusunda çok istekliydi. Bir Protestan'a garip gelebilir, ama düşüncelerinde ona eşlik edememekten kaygılanarak, çok fazla okumasını (en azından ben yokken) istemiyordum, özellikle de Incil'i. Bu durumu açıklamaya çalışacağım. Bu kadar önemli bir konudan bahsetmeden önce yanlış hatırlamıyorsam, Neuchâtel'deki konserden hemen sonra

denk düşün ve müzikle ilgili küçük bir olayı anlatmak istiyorum.

Evet, yanılmıyorsam bu konsere, Jacques'ın eve döndüğü yaz tatilinden üç hafta önce gitmiştik. Bu arada, Gertrude'u, şimdi yanında yaşadığı Melle de la M.'nin ayinlerde çaldığı kilise organın önünde otururken birkaç defa görmüştüm. Louise de la M., Gertrude'a müzik eğitimi vermeye henüz başlamamıştı. Müziği çok sevmeme rağmen, hakkında çok fazla şey bilmediğim için Gertrude'un yanına, klavyenin karşısına oturduğumda, ona hemen hemen hiçbir şey öğretemeyecek durumda hissediyordum kendimi. Daha ilk denemelerimden itibaren beni durdurdu:

“Hayır, durun, izin verin bana. Yalnız başıma denemeyi tercih ederim.” dedi.

Kiliseyi, hem bu kutsal yere olan saygımdan, hem de çıkabilecek dedikoduları düşünerek onunla baş başa kalmak için uygun bir yer olarak görmüyordum. Ondan daha istekli bir şekilde yalnız bırakıyordum onu kilisede. Dedikodu konusuna da pek aldırmadım yoktu, fakat burada söz konusu olan oydu, sadece benimle ilgili değildi bu durum. O taraflarda bir ziyaret yapmam gerektiğinde Gertrude'u kiliseye kadar götürüp, bazen saatlerce orada bırakıyor, sonra dönüşte tekrar onu almaya gidiyordum. O da böylece tutkuyla seslerin uyumunu keşfetmeye veriyordu kendini. Akşama doğru geri döndüğümde onu organ başında dikkatli bir şekilde oturmuş, yakaladığı ses uyumlarının içinde derin bir hayranlıkla yüzerken buluyordum.

Bundan yaklaşık altı ay sonra, Ağustos'un ilk günlerinden birinde, başsağlığı dilemeye gittiğim zavallı bir dulu evde bulamayıp Gertrude'u almak için tekrar kiliseye döndüm. Bu kadar erken dönmemi beklemiyordu. Yanında Jacques'ı görünce hayretler içinde kaldım. İçeri girerken çıkardığım azıcık gürültü de organ sesine karıştığı için ikisi de girdiğimi duymamıştı. İnsanları fark ettirmeden gözetleme huyum yoktur, ancak Gertrude ile ilgili her şey çok önemliydi benim için. Bu yüzden ayak sesime dikkat ederek, onları gözleyebilmek için en uygun yer olan kürsüye giden birkaç basamağı ağır ağır ve gizlice çıktım. Belirtmeliyim ki burada bulunduğum sürece, her ikisi de benim önümde konuşabilecekleri şeylerin dışında tek kelime bile etmediler. Ama oğlum ona iyice yakın oturuyordu. Tuşların üzerindeki parmaklara rehberlik edebilmek için Gertrude'un elini birçok defa tuttuğunu gördüm. Daha önce bana tek başına çalışmayı tercih ettiğini söylemesine rağmen, başka birinin yanında durmasını kabul etmesi yeterince garip değil miydi? O kadar şaşırmış, kendime bile itiraf edemeyecek kadar öyle üzülmüştüm ki, hemen ortaya çıkmaya karar verdim. Tam o sırada Jacques birdenbire saatine baktı:

“Gitme zamanım geldi. Babam birazdan burada olur.”

Kızın ona bıraktığı elini dudaklarına götürdüğünü gördüm. Sonra çıkıp gitti. Ardından yine hiç ses çıkarmadan merdivenleri indim. Yeni girdiğimi sanması için kilisenin kapısını ses çıkaracak şekilde açıp kapattım:

“Söyle bakalım Gertrude, eve dönmeye hazır mısın? Org çalışmaların nasıl gidiyor?” diye sordum hemen.

En doğal haliyle yanıt verdi:

“Çok iyi, bugün gerçekten çok iyi gelişmeler kaydettim.”

Büyük bir hüznle doldu yüreğim, ama ne o ne de ben, az önce anlattıklarım ile ilgili herhangi bir imada bulunduk.

Jacques'la baş başa kalmak için sabırsızlanıyordum. Karım, Gertrude ve çocuklar genellikle akşam yemeğinden sonra fazla oturmadan yatmaya gider, bizi üzerinde geç saatlere kadar çalıştığımız işlerimizle baş başa bırakırlardı. Ben de o anı bekliyordum. Diğer yandan Jacques'la konuşacağımı düşününce kalbim öyle sıkışıyor, içimdeki duygular öyle birbirine karışıyordu ki, bana acı veren bu konuyu açmaya cesaret edemiyor, hatta nereden başlayacağımı bile bilemiyordum. Bütün tatili bizimle geçirmeye karar verdiğini söyleyerek sessizliği birdenbire bozan o oldu. Oysa daha birkaç

gün önce Yukarı Alpler'e gitme düşüncesinden bahsetmiş, karım ve ben de bu fikrini çok beğenerek onaylamıştık. Kendine yol arkadaşı olarak seçtiği arkadaşım T.'nin onu beklediğini biliyordum. Bu ani karar değişikliğinin tesadüfen yakaladığım şu hayret verici sahneyle ilgili olduğu bence çok açıktı. Önce çok sinirlendim. Ardından, kızgınlığımı gösterirsem oğlumun bana bir daha hiç açılmamasından ve kötü sözler söyleyerek pişman olmaktan korkup kendime engel oldum. En doğal ses tonumu kullanmaya çalışarak, "T.'nin bu yolculuk konusunda sana çok güvendiğini sanıyordum." dedim.

"Hayır, kesinlikle öyle bir şey yok. Hem zaten yerimi doldurmakta güçlük çekmeyecektir. Burada da Oberland'da dinlenebileceğim kadar dinleniyorum, hem dağlarda koşturmaktan daha iyi bir şekilde değerlendirebilirim burada zamanımı."

"Sonunda ilgilenebileceğin bir şey buldun burada demek?"

Ses tonumdaki ironiyi fark ederek bana baktı. Sonra neyi kastettiğimi bilmediği için rahat bir tavırla cevap verdi:

"Kitapları kayak takımlarına tercih ettiğimi biliyorsunuz."

Gözlerimi dikip bakma sırası bana gelmişti:

"Evet dostum.. Peki, müzik çalışmalarına yardım etme saatlerinin senin için kitap okumaktan daha çekici olduğunu düşünmüyor musun?"

Kızardığını hissetmiş olmalı ki, lambanın ışığından rahatsız oluyormuş gibi elini alnına götürdü. Ama hemen toparlanarak, kendine daha az güvenen biri olmasını diletecek kadar emin bir sesle cevap verdi:

"Beni fazla suçlamayın babacığım. Niyetim sizden bir şey saklamak değildi. Size itiraf etmek istediğim konuyu benden önce açmış oldunuz."

Yavaş yavaş konuşuyor, cümlelerini sanki kendi iradesiyle hareket etmiyormuş da bir kitap okuyormuş gibi sakin bir şekilde tamamlıyordu. Tanık olduğum bu olağanüstü kendine hâkim tavır, beni çileden çıkarmak üzereydi. Sözüne keseceğimi hissederek, "Hayır, siz birazdan konuşacaksınız, önce sözlerimi bitirmeme izin verin." der gibi elini kaldırdı. Ama kolunu yakalayıp sarsarak, "Gertrude'un tertemiz ruhuna acı verdiğini görmek yerine, ah, seni bir daha hiç görmemeyi tercih ederim!" diye bağırdım aceleyle. "İtiraflarını duymaya ihtiyacım yok. Sakat birinden, onun saflığından yararlanmak ve temizliğini suiistimal etmek senden asla beklemeyeceğim bir alçaklık. Üstüne üstlük bir de tiksinti veren bir soğukkanlılıkla konuşuyorsun benimle! Şimdi beni iyi dinle: Gertrude'dan ben sorumluyum ve bir daha onunla konuşmana, ona dokunmana, onu görmene bile izin vermiyorum artık."

Beni çileden çıkararak aynı sakin tonla devam etti:

"Babacığım, Gertrude'a sizin duyabileceğiniz kadar saygı duyduğuma inanın. Sadece hareketlerime değil, niyetime, hatta kalbimin derinliklerine en ufak bir kötü düşünce karıştığını düşünüyorsanız, çok büyük bir hataya düşersiniz. Gertrude'u seviyorum, ona saygı duyuyorum; onu sevdiğim kadar saygı duyduğumu tekrar ediyorum. Ona zarar verme, onun saflığından ve sakatlığından yararlanma düşüncesi, sizin olduğu kadar benim de midemi bulandırıyor."

Sonra itirazlarına devam ederek Gertrude'a bir dayanak, bir arkadaş, bir koca olmak istediğini, evlenme kararını almadan önce bu konuyu benimle konuşmak zorunda olduğunu bilmediğini, bu karardan henüz Gertrude'un bile haberi olmadığını ve ilk konuşmak istediği kişinin de ben olduğumu söyledi.

"İşte size itiraf etmek istediğim şey." diye ekledi. "İnanın ki bunun dışında itiraf etmem gereken başka hiçbir şey yok."

Bu sözler beni şaşkına çevirmişti. Onu dinlerken şakaklarımın hızla attığını hissediyordum.

Ona kızmamın nedenini ortadan kaldıracak şekilde yaptığı bu konuşma yüzünden şaşırıp kalmıştım. Çünkü sitem etmekten başka bir düşüncem yoktu. Öyle ki konuşmasının sonunda söyleyecek hiçbir şey bulamadım.

Uzun bir sessizlikten sonra, “Haydi gidip yatalım.” diyebildim. Ayağa kalkmış ve elimi omzuna koymuştum. “Bütün bunlar hakkında ne düşündüğümü yarın konuşuruz.”

“En azından artık bana kızgın olmadığınızı söyleyin.”

“Düşünmeye ihtiyacım var.”

Ertesi gün Jacques’la tekrar karşılaştığımda, ona gerçekten ilk defa bakıyormuşum gibi geldi. Birdenbire, oğlumun artık bir çocuk değil de genç bir adam olduğunu fark ettim. Beni şaşkına çeviren bu aşk, onu bir çocuk olarak kabul ettiğim sürece, canavarca gelebilirdi bana. Oysa bütün geceyi bunun doğal ve normal bir şey olduğunu düşünerek geçirmiştim. O zaman hoşnutsuzluğumun daha da artmasının sebebi neydi? Bu sebep daha sonraları ortaya çıkacaktı. Şimdi, Jacques’la konuşmalı ve kararımı ona açıklamalıydım. Ama bir yandan, içimdeki bilinç kadar kesin bir ses, bu evliliği ne olursa olsun engellememi söylüyordu.

Jacques’i bahçenin sonuna doğru götürdüm ve orada konuşmaya başladım:

“Gertrude ile konuştun mu?”

“Hayır... Ona olan aşkı hissediyor olabilir, ama henüz hiçbir itirafta bulunmadım.”

“İyi öyleyse, ona bundan henüz bahsetmeyeceğine söz vermeni istiyorum.”

“Babacığım, size karşı çıkmayacağıma dair kendi kendime söz verdim; fakat bunun sebebini öğrenebilir miyim acaba?”

Bir sebep göstermekte tereddüt ediyordum, çünkü hemen aklıma gelen sebeplerin, ilk sebepler olarak sıralanabileceklerinden pek emin değildim. Aslına bakarsanız burada mantığımın değil, duygularımın etkisiyle hareket ediyordum.

“Gertrude daha çok küçük.” dedim sonunda. “İlk Komünyon ayininin[6] bile yapılmadığını düşün. Ne yazık ki diğer çocuklara benzemiyor. Bunu sen de biliyorsun, gelişiminin çok geciktiğini de. Her şeye çabucak ve kolayca inanan biri olduğu için, duyduğu ilk aşk sözcükleri onu çok etkileyecektir. İşte tam olarak bu yüzden bütün bu olanları anlatmamak lazım ona. Kendini koruyamayan bir şeyi zorla ele geçirmek, çok büyük bir alçaklık olur. Senin de böyle biri olmadığını biliyorum. Duygularının hiç de yadırganacak, ayıplanacak duygular olmadığını söylüyorsun. Ben yadırgıyorum, çünkü çok zamansızlar. Gertrude henüz tedbirli davranmayı bilmeyecek durumda, o yüzden onun yerine de biz tedbirli davranmalıyız. Bu vicdani bir görev.”

Oysa Jacques’in en beğendiğim özelliğidir vicdanlı olması. Onu bir işten vazgeçirmek için, çocukluğunda da sık sık tekrarladığım gibi “vicdanına sesleniyorum” demek yeterlidir. Bu sırada ona bakıyor ve bakarken de Gertrude onu bu halde görebilseydi, bu zarif, düzgün ve narin vücuda, bu pürüzsüz alına, samimi bakışlara, ani bir üzüntüyle gölgelenmiş benzeyen hâlâ çocuksu şu yüze âşık olmaktan kendini alamazdı diye düşünüyordum. Başı açıktı. O zamanlar oldukça uzamış kül sarısı, saçları bukle bukle şakaklarına dökülüyor, kulaklarını yarı yarıya örtüyordu.

Oturduğumuz banktan kalkarken devam ettim sözlerime:

“Senden isteyeceğim başka bir şey daha var. Yarından sonra gitmeyi düşündüğünü söylüyordun. Bu yolculuktan vazgeçmemeni rica ediyorum senden. Bir ay buralarda olmayacağını söylemiştin. Bu yolculuğu bir gün bile kısaltmamamı rica ediyorum. Anlaşıldı mı?”

“Evet, baba. Söylediklerinizi yapacağım.”

Sapsarı görünüyordu, hatta dudaklarının rengi bile soldu. Bu kadar çabuk boyun eğdiğine göre aşkı da o kadar büyük değilmiş diye düşündüm. Bu beni sözlerle anlatılamayacak kadar rahatlatmıştı. Üstelik uysallığı beni çok duygulandırmıştı.

“İşte şimdi o çok sevdiğim oğlumu yeniden buldum.” dedim yavaşça.

Onu kendime doğru çekip alınından öptüm. Hafifçe geri çekildi, ama üzülmemek için görmezden geldim bunu.

10 MART

Evimiz o kadar küçük ki, deyim yerindeyse üst üste yaşamak zorundayız. Bu da bazen işim yüzünden oldukça rahatsız ediyor beni. Gerçi giriş katında, gerektiği zaman yalnız başıma kalıp çalışabilmek ve dinî ziyarete gelenleri kabul etmek için küçük bir oda ayırdım, ama ailemden biriyle konuşma ihtiyacı duyduğum zaman bu odayı kullanmayı pek sevmiyorum. Çünkü işin içine ciddiyet ve resmiyet giriyor bu odada. Zaten çocuklar da girmeleri yasak olduğu için bu odaya “kutsal yer” adını takmışlardı.

Jacques’in gezi ayakkabıları almak için Neuchâtel’e gittiği sabah hava çok güzeldi. Çocuklar öğle yemeğinden sonra Gertrude ile birlikte dışarı çıkmışlardı. Böyle geziler, hem çocukların Gertrude’a, hem de Gertrude’un çocuklara rehberlik ettiği türden gezilerdir. (Burada belirtmekten gurur duyarım ki Charlotte, Gertrude ile yakından ilgileniyordu.) Ben de böylece çay saatinde, her zaman birlikte çay içtiğimiz büyük salonda Amélie’yle baş başa kaldım. Benim istediğim de buydu, çünkü ne zamandır onunla konuşmayı bekliyordum. Amélie ile o kadar nadir baş başa kalabiliyorduk ki, konuşmaya çekinir gibiydim. Ayrıca onunla konuşacağım konunun sanki söz konusu olan Jacques’in değil de, benim itiraflarımın gibi önemli olması canımı sıkıyordu. Konuşmaya başlarken, birlikte aynı hayatı yaşayan, birbirini sevmiş iki insanın, birbirlerine karşı nasıl bu kadar yabancı, bir duvarla ayrılmış gibi nasıl bu kadar uzak olabildiklerini (ya da bu hale nasıl geldiklerini) anlamaya çalışıyordum. Böyle durumlarda gerek bizim karşımızdakine, gerekse karşımızdakinin bize yönelttiği sözler, araya giren bu duvarın ne kadar dirençli olduğunu ve daha dikkatli olmazsak bu duvarın nasıl kalınlaşacağını haber veren sonda darbeleri gibi hüznle yankılanır.

O, çay doldururken ben konuşmaya başladım:

“Jacques dün gece ve bu sabah benimle konuştu.”

Dün Jacques’in benimle konuşurken ki ses tonu ne kadar kendinden eminse, benim şu andaki ses tonum da o kadar ürkekti.

“Bana Gertrude’a olan aşkımdan bahsetti.”

Çok sıradan bir şeyden bahsediyormuşum, daha doğrusu zaten bildiği bir şeyi anlatıyormuşum gibi, bana bakmadan ve ev işleriyle uğraşmaya devam ederek, “Bu konudan bahsetmekle iyi etmiş.” dedi.

“Bana onunla evlenme isteğinden bahsetti, daha doğrusu kararından.”

“Zaten belliydi.” diye mırıldandı omuzlarını hafifçe silkerek.

Biraz sinirli bir şekilde, “Demek ki sen de bundan şüpheleniyordun.” dedim.

“Bunun olacağı uzun zamandır belliydi. Ama tabii erkekler böyle şeyleri fark edemezler.”

Sinirlenip karşı gelmek bir işe yaramayacaktı; ayrıca söylediklerinde doğruluk payı da yok değildi. Ben de ancak şöyle itiraz edebildim:

“Bu durumda beni de uyarman gerekirdi.”

Tereddüt ettiği zamanlarda yaptığı gibi, başımı yana eğip dudaklarının kenarını şüphelerini tamamen belli edecek şekilde bükerek gülümsedi hafi fçe:

“Fark etmediğin her şey için seni uyarmaya kalksaydım!..”

Ne ima etmek istiyordu? Bunu ne biliyor, ne de bilmek istiyordum. Bu yüzden konuyu değiştirdim:

“Neyse, senin bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek istemiştim.” dedim.

Kısa bir iç çekişten sonra konuştu:

“Sen de biliyorsun ki, bu kızcağzın aramızda bulunmasını hiçbir zaman onaylamadım.”

Bu şekilde geçmişe döndüğünü görünce sinirlenmemek için zor tuttum kendimi:

“Söz konusu olan Gertrude’un burada kalması değil.” dedim. Amélie sözlerine devam etti:

“Bu durumdan can sıkıcı sonuçlar dışında bir şey çıkmayacağını biliyordum zaten.”

Onu yatıştırmayı, olayı tatlıya bağlamayı o kadar çok istiyordum ki, kendi söyleyeceklerimi onunkiyle birleştirdim:

“O zaman bu evliliği can sıkıcı buluyorsun... Eh, ben de senden bunu duymak istiyordum, ne mutlu bize ki aynı fikirdeyiz.”

Sonra Jacques’in benim bu konuda söylediklerime nasıl uysalca boyun eğdiğini, Amélie’nin bu konuda hiç endişelenmemesi gerektiğini söyledim. Nasıl olsa ertesi gün bir aylık bir gezi için yola çıkacaktı, bu konuda anlaşmıştık.

“Döndüğünde Gertrude’u burada bulmasını istemediğim için, en iyisinin onu Melle de la M.’ye emanet etmek olduğunu düşündüm. Böylece ben de onu görmeye devam edebilirim. Ona karşı bazı ciddi sorumluluklarım olduğunu inkâr edemem. Bu durumu söz konusu ev sahibine de çıtlattım, o da memnun kalacağını söyledi. Böylece sen de, senin için can sıkıcı birinin evdeki varlığından kurtulmuş olacaksın. Louise de la M., Gertrude ile ilgilenecek. Bu çözümü bulmam onu da memnun etti. Şimdiden Gertrude’a vereceği müzik derslerini düşünüp heyecanlanıyor.”

Amélie sessiz kalmaya karar vermiş gibi gözüküyordu. Sözlerime devam ettim:

“Jacques’in orada, bizden habersiz Gertrude ile buluşmasını engellemek için Melle de la M.’yi uyarmak, durumdan onu da haberdar etmek lazım. Ne dersin?”

Bu soruyla Amélie’yi konuşturmaya çalışmıştım, ama o hiçbir şey söylememeye yemin etmiş gibi sıkı sıkı kapatmıştı dudaklarını. Söyleyecek bir şeyim olduğundan değil de sessizliğe dayanamadığımdan konuşmaya devam ettim:

“Hem belki Jacques da bu yolculuktan aşkından kurtulmuş olarak döner. O yaşta insan arzularının farkına varabilir mi?”

“Ah evet, sadece o yaşta değil, çok sonraları bile arzularının farkına yaramayabiliyor insan.” dedi sonunda garip bir şekilde.

Ses tonundaki vurgu ve gizemli hava canımı sıktı. Çünkü üstü kapalı şeylerden hemen uzaklaşacak kadar samimi, açık sözlü bir yaratılışım vardır. Ona dönüp bu cümleyle ne demek istediğini açıklamasını rica ettim.

“Hiçbir şey.” dedi üzgün üzgün. “Farkına varmadığın şeyler için uyarılmak istediğini söyledin ya biraz önce, onu düşünüyordum.”

“Yani?”

“Yani bir insanı uyarmanın pek de kolay olmadığını söylüyordum kendi kendime.”

Üstü kapalı konuşmalardan nefret ettiğimi ve prensip olarak bu tür şeyleri kabul edemediğimi söylemişim. Belki biraz sert ve kaba bir sesle, “Seni anlamamı istediğin zaman kendini biraz daha açık ifade etmeyi denersen iyi olur.” dedim.

Bu sözler ağzımdan çıkar çıkmaz da pişman oldum, çünkü bir an dudaklarının titrediğini gördüm. Kafasını çevirdi, ayağa kalkıp odanın içinde sendeler gibi birkaç adım attı.

“Amélie, neden her şey düzelmişken hâlâ bu kadar üzüyorsun kendini?”

Bakışlarımın onu rahatsız ettiğini hissettim. Arkamı döndüm, başımı ellerime dayadım:

“Biraz önce çok sert konuştum, özür dilerim.”

O zaman bana doğru yaklaştığını duydum, sonra parmaklarını yavaşça alınma koyarak, şefkat

dolu ve ağlamaklı bir sesle, “Zavallı dostum.” dedi.

Hemen ardından odadan çıkıp gitti.

Amélie'nin, bana gizem dolu gelen bu sözlerle ne demek istediğini kısa süre sonra anladım. Konuşmalarımızı buraya olduğu gibi aktarmıştım. O gün anladığım bir başka şey de Gertrude'un hemen gitmesi gerektiği idi.

12 MART

Gertrude'a her gün biraz zaman ayırma görevini artık iyice benimsemiştim, bu da günlük işlerime göre bazen birkaç saat, bazen birkaç dakika sürüyordu.

Amélie ile bu konuşmayı yaptığımız günün ertesi, yeterince boş vaktim vardı; havanın güzel olmasından da yararlanarak Gertrude'u alıp ormanda gezmeye çıktım. Jura'nın kıvrıldığı yerde, geniş toprakların ötelinde uzanan dumanlar içindeki bembeyaz Alpler'in, açık havalarda bir perde gibi önümüzde duran ağaç dallarının arasından hayranlıkla seyredildiği yere kadar gittik. Her zaman oturduğumuz yere ulaştığımızda güneş sol tarafımızdan batmaya başlamıştı. Ayaklarımızın altında, bazı yerlerde gürleşen, bazı yerlerdeyse gittikçe seyrelen otlarla kaplı bir çayır uzanıyordu. Biraz daha uzakta birkaç inek otluyordu.

Dağ sürülerindeki ineklerin her birinin boynuna asılmış bir çingırağı vardır. Gertrude bu çingırakların sesini duyunca, “Onlar da manzarayı bu seslerle çiziyor.” dedi. Sonra, her gezintimizde yaptığı gibi bulunduğumuz yeri tasvir etmemi istedi.

“Ama, zaten biliyorsun. Alpler'in görüldüğü yamaçtayız.”

“Bugün de iyi görülebiliyorlar mı?”

“Hem de bütün ihtişamlarıyla...”

“Bana her gün biraz daha değişik göründüklerini söylemişsiniz.”

“Bakalım bugün neye benzeteceğim? Koca bir yaz gününün sonunda hissedilen susuzluğa. Gece olmadan havanın içinde eriyip kaybolacaklar.”

“Peki bana söyler misiniz, önümüzdeki koca çimenlikte hiç zambak var mı?”

“Hayır Gertrude, zambaklar bu yükseklikte yetişmezler, belki nadir bulunan bazı zambak türleri yetişir sadece.”

“Kır zambakları yetişmez mi?”

“Kırlarda zambak olmaz.”

“Neuchâtel çevresindeki kırlarda da mı olmaz?”

“Kır zambağı diye bir şey yoktur Gertrude.”

“O zaman neden Hazreti İsa ‘Kır zambaklarına bakın...’ diyor?”

“Böyle söylediğine göre onun zamanında vardı. Demek ki insanoğlu toprakla uğraştıkça, bu çiçekleri yok etti.”

“Bana sık sık, bu toprakların en çok ihtiyaç duyduğu şeyin güven ve aşk olduğunu söylediniz. Birazcık daha fazla güvenle insanların bu çiçekleri yeniden görebileceklerini düşünmüyor musunuz siz de? İnanın bana, İsa'nın bu sözlerini her duyduğumda görebiliyorum onları. Nasıl olduklarını anlatmamı ister misiniz? Alevden yapılmış çingıraklar gibiler: Aşk kokusuyla dolu, akşam rüzgârının sallayıp durduğu kocaman gök mavisini çingıraklar. Neden burada, önümüzdeki çayırda hiç kır zambağının olmadığını söylüyorsunuz ki? Ben kokularını bile hissedebiliyorum. Hatta bütün çimenliği bu çiçeklerle kaplı görebiliyorum.”

“Senin gördüğün kadar güzel değiller, sevgili Gertrude.”

“Hayır, daha güzel olduklarını söyleyin lütfen.”

“Senin gördüğün kadar güzeller o zaman.”

“Ve size şu gerçeği söylerim ki, Süleyman bütün o görkemine rağmen, bu çiçeklerden bir tanesi kadar bile güzel giyinmiş değildi.” dedi İsa’nın sözcüklerini aktararak. Sesi o kadar melodikti ki, bu sözleri ilk defa duyuyormuşum gibi geldi bana.

“Bütün o görkemine rağmen...” diye tekrar etti düşünceli düşünceli. Sonra bir an sustu. Ben devam ettim:

“Tekrar söylüyorum Gertrude, gözleri olan insanlar bakmayı bilmeyenlerdir.”

Kalbimin derinliklerinden şu duanın yükseldiğini duydum: “Tanrım, akıllı insanlardan sakladıklarımı, bu zavallılara verdiğin için sana şükürler olsun!”

Neşeli bir heyecan içindeydi:

“Ah bir bilseydiniz, bir bilebilseydiniz bütün bunları ne kadar kolaylıkla hayal edebildiğimi. Bakın! Size manzaranın tasvirini yapmamı ister misiniz? Arkamız, tepemiz ve bütün çevremiz reçine kokulu, koyu kırmızı gövdeli, rüzgâr eğmek istediğinde karşı koymayıp inleyerek sallanan uzun, koyu renkli, dalları yatay çamlarla dolu. Ayaklarımızın altında, açılıp dağın üzerine konmuş eğik bir kitap gibi uzanan yeşil ve alacalı bulacak, gölgede mavileşen, güneş ışığıyla altın sarısına dönen çimenlik. Bu kitabın kelimeleri ise çiçekler, yılan otu, düğün çiçekleri, laleler, güzel Süleyman zambakları. Madem insanların gözlerinin kapalı olduğunu söylüyorsunuz, melekler geliyor bu kitabı okumaya, inekler de çingiraklarıyla heceliyorlar kitabın kelimelerini. Kitabın tam altında dumanları üzerinde tüten, bizden çok uzaklardaki göz kamaştırıcı Alpler’den başka kıyısı olmayan, süttten büyük bir nehir bütün gizli uçurumları örterek akıyor... İşte Jacques’in gitmesi gereken yer. Söylesenize, yarın gideceği doğru mu?”

“Yarın gitmek zorunda. Seninle konuştu mu?”

“Hayır konuşmadı, ama ben anladım. Uzun süre burada olmayacak galiba?”

“Bir ay... Gertrude, sana bir şey sormak istiyorum. Neden Jacques’in seninle buluşmak için kiliseye geldiğini anlatmadın bana?”

“Sadece iki kere geldi. Ah! Sizden hiçbir şey saklamak istemedim, ama sizi üzmemden korkuyordum.”

“Söylemeyerek daha çok üzdün beni.”

Eliyle elimi aradı:

"Gittiği için çok üzgündü."

“Söyle bana Gertrude, sana seni sevdiğini söyledi mi?”

“Söylemedi, ama söylenmeden de hissedebiliyorum. Sizin beni sevdiğiniz kadar sevmiyor.”

“Peki ya sen Gertrude, gittiğini görmek sana acı veriyor mu?”

“Gitmesinin daha iyi olduğunu düşünüyorum. Benimle konuşsaydı ona bir cevap veremezdim.”

“Yine de söyle, gittiğini görmek sana acı veriyor mu?”

“Sizi sevdiğimi gayet iyi biliyorsunuz papaz efendi... Ah! Neden ellerinizi çekiyorsunuz? Eğer evli olmasaydınız böyle konuşamazdım sizinle. Zaten kör bir kızla evlenilmez ki. Öyleyse neden birbirimizi sevmeyelim? Söyleyin papaz efendi, bunun kötü bir şey olduğunu mu düşünüyorsunuz?”

“Aşkın içinde hiçbir zaman kötülük bulunmaz.”

“Kalbimde iyi şeylerden başka hiçbir şey hissetmiyorum. Jacques’a acı vermek istemezdim. Kimseye acı vermek istemezdim... Kimseye mutluluktan başka bir şey vermek istemezdim.”

“Jacques seninle evlenmeyi düşünüyordu.”

“Yola çıkmadan önce onunla konuşmama izin verir miydiniz? Ona beni sevmemesi gerektiğini anlatmak istiyorum. Papaz efendi, kimseyle evlenemeyeceğimi anlıyorsunuz değil mi? Onunla konuşmama izin vereceksiniz değil mi?”

“Hemen bu akşam.”

“Hayır, yarın, tam gitmeden önce.”

Güneş büyük bir görkemle batıyordu. Hava ılıktı. Ayağa kalktık, hava kararmaya başlamıştı. Yollarda konuşa konuşa yürüyerek geri döndük.

-İKİNCİ DEFTER-

25 NİSAN

Uzun süredir bu deftere yazı yazma fırsatım olmadı.

Kar sonunda erimiş, yollar kullanılabilir hale gelmişti. Yolların açılmasıyla, kar yüzünden mahsur kaldığımız süre boyunca sürekli ertelemek zorunda kaldığım görevlerimi yerine getirme fırsatını buldum. Nihayet dün kendime ayıracak biraz zamanım oldu.

Dün gece bu deftere yazdıklarımı baştan sona okudum...

Kalbimin uzun süre itiraf edemediği bu duyguyu isimlendirmeye cesaret ettiğim bugün, şimdiye kadar nasıl yanıldığımı, Amélie'nin daha önce bu deftere kaydettiğim sözlerinin bana neden gizemli geldiğini, Gertrude'un saf itiraflarından sonra bile nasıl hâlâ onu sevip sevmediğimden şüphe edebildiğimi kısmen açıklayabiliyorum kendime. Aslında, evlilik dışı aşkın olabileceğini kesinlikle kabul etmiyor ve beni tutkuyla Gertrude'a doğru iten duygularımın içinde, yasak olan bir şeylerin olabileceğine inanmıyordum.

Hatta itiraflarının saflığı ve içtenliği bu düşüncelerimde bana destek oluyordu. Kendi kendime, "o bir çocuk" diyordum. Gerçek aşk insanı şaşkına çevirir, utanıp kızarmadan yaşanmaz.

Kendi açımdan baktığımdaysa, onu sakat bir çocuğu sever gibi sevdiğime inanıyordum. Onunla bir hastayla ilgileniyormuş gibi ilgileniyor, duygularımı ahlaki bir görev, bir sorumluluk şekline sokuyordum. Evet gerçekten, önceden anlattığım gibi benimle konuştuğu akşam kendimi o kadar hafiflemiş, o kadar huzurlu hissetmişim ki ne yanıldığımın, ne de aramızdaki konuşmaları bu yanılıyla yorumladığımın farkındaydım. Çünkü aşk ayıplanması gereken bir şeydi benim için ve ayıp olan her şeyin, ruhu eğip bükerek bozduğunu düşünürdüm. Ruhumda bir ağırlık hissetmediğim için de âşık olduğuma inanmıyordum.

Yaptığımız bu konuşmaları olduğu gibi aktarmakla kalmayıp aynı ruh halini koruyarak kaydetmişim bu deftere. Doğruyu söylemek gerekirse, ancak dün gece, bu notları okurken anladım her şeyi...

Jacques'in okula dönüşünden kısa süre sonra (yolculuğundan önce Gertrude'un onunla konuşmasına izin vermişim; tatilin kalan birkaç günü için yanımıza geri geldiğindeyse ya özenle Gertrude'dan kaçmış ya da onunla yalnızca benim önümde konuşmuştu) eski sakin düzenimize geri dönmüştük. Gertrude anlaştığımız gibi Melle Louise'in yanına yerleşmişti, ben de her gün onu görmeye gidiyordum. Aynı zamanda aşktan korktuğum için, bizi heyecanlandırabilecek herhangi bir şeyden bahsetmemeye özen gösteriyordum. Çoğu zaman Louise'in yanında, yalnızca bir papaz olarak onunla sohbet ediyor, yalnızca dinî eğitimiyle ilgileniyor ve onu Paskalya yortusunda gerçekleşecek Komünyon ayinine hazırlıyordum.

Paskalya günü geldiğinde ben de Komünyon ayinine katıldım.

Bundan on beş gün önce kadardı. Bir haftalık tatili geçirmek için yanımıza gelen Jacques'in kutsal masada bana eşlik etmemesine çok şaşırardım. Ayrıca Amélie'nin de evliliğimiz boyunca ilk defa bir ayine katılmadığını büyük bir üzüntüyle belirtmek zorundayım. Sanki, bu görkemli kutsal ayine katılmayarak sevincimi gölgelemek için birbirlerine söz vermişlerdi. Bu haldeyken bile Gertrude'un olanları görmemesinden memnundum, bu karanlık gölgenin ağırlığını tek başıma çekecektim. Amélie'yi, bu davranışıyla bana dolaylı olarak sitem ettiğini anlayacak kadar iyi tanırım, hiçbir zaman açıkça itiraz etmez, bir şeye karşı çıktığını böyle geri çekilip kaçarak anlatmayı tercih

eder.

Amélie'nin böyle bir kırgınlık yüzünden -onda gözlemediğim kırgınlıktan bahsediyorum- kutsal görevini yerine getirmemesi beni derinden üzdü. Eve döner dönmez bütün kalbim ve samimiyetimle dua ettim onun için.

Jacques'ın bu törene katılmayışına gelince, bunun arkasında tamamen başka sebeplerin yattığını, bundan kısa bir süre sonra gerçekleşen konuşmamız esnasında öğrendim.

3 MAYIS

Gertrude'un din eğitimiyle ilgili çalışmalarım sırasında İncil'i tekrar ve yeni bir gözle okuma fırsatı buldum. Bu sayede giderek anladım ki, Hıristiyanlık inancını meydana getiren kavramların çoğu İsa'nın sözlerinden değil, Saint Paul'un yorumlarından alınmış.

Bu, tam olarak Jacques'la yaptığımız tartışmanın konusuydu. Biraz sert bir karaktere sahip olduğundandır ki kalbi düşüncelerini gerektiği gibi destekleyemiyordu. Jacques da gelenekçi ve dogmatik birine dönüşüverdi. Beni Hıristiyanlık öğretisi içinde "hoşuma gideni" seçmekle suçluyor. Oysa ben İsa'nın şu ya da bu sözünü seçmiyorum. Benim yaptığım, Saint Paul ile İsa arasından İsa'yı seçmek yalnızca. Jacques ise onlara karşı gelmekten korkup çekindiği için, ikisini birbirinden ayırmayı reddediyor, her ikisinin de farklı duygular hissettirdiğini kabul etmiyor. Birinde bir insanın, diğerinde ise Tanrı'nın sözlerini duyduğumu söylediğimde itiraz ediyor. Düşünüp bana karşı fikir yürüttükçe daha iyi anlıyorum ki İsa'nın en ufak bir sözünde bile, sadece ona ait İlahî bir vurgu olduğunun farkında bile değil.

İncil'e bakıyorum, emir, tehdit, gözdağı, yasaklama arıyorum; boşuna, yok... Bütün bunlar yalnızca Saint Paul'de var. Jacques'i asıl rahatsız eden şey de İsa'nın sözlerinde bunları kesinlikle bulamaması. Onunki gibi ruhlar, etraflarında onlara yol gösteren birinin, engellerin ve demir parmaklıkların olmadığını hissettiklerinde kendilerini kaybolmuş hissederler. Vazgeçtikleri özgürlüğü başkalarında gördüklerinde bundan rahatsız olurlar. Aşkla ve iyilikle kolayca alabilecekleri şeyleri baskı ve zorlamayla elde etmeyi tercih ederler.

"Ama babacığım," diyor, "ben de ruhların huzurlu olmasını istiyorum."

"Hayır dostum, sen onların itaat etmesini istiyorsun."

"Huzur itaattir."

Son sözü onun söylemesine izin veriyorum, çünkü sonuca ulaşmayacak tartışmalardan hiç hoşlanmıyorum. Biliyorum ki huzuru, onu yalnızca huzur sonucunda hissedebileceğimiz duygularla elde etmeye çalışarak tehlikeye atmış oluruz. Seven bir ruh, gönüllü olarak itaat etmekten mutluluk duyar; ancak hiçbir şey huzuru aşksız bir itaat kadar gölgeleyemez.

Buna rağmen Jacques akıl yürütmek konusunda çok başarılıydı. Bu kadar genç bir beynin, daha şimdiden böylesine katı öğretilerle dolu olduğunu gördüğüme üzülmeseydim, iddialarının kalitesine ve mantığının tutarlılığına kesinlikle hayran kalırdım. Çoğu zaman ondan daha gençmişim gibi hissediyordum kendimi, dün olmadığım kadar genç. Hep şu sözü tekrarlıyordum:

"Eğer küçük çocuklar gibi olmazsanız, göklerdeki krallığa giremezsiniz."

İncil'i huzurlu bir hayata ulaşmak için bir metot olarak görmek onun değerini azaltır mı, ona karşı saygısızlık anlamına mı gelir, İsa'ya ihanet etmek demek midir? Kalplerimizin katılığı ve şüphelerimiz yüzünden sürekli engellediğimiz mutluluk halini her Hıristiyan mutlaka yaşamalıdır. Her canlı huzurlu olma yeteneğine az ya da çok sahiptir. Her canlı huzura doğru ilerlemelidir. Gertrude'un tek bir gülüşü bana, benim ona ders vererek öğrettiklerimden çok daha fazla şey öğretti.

Birden İsa'nın şu sözleri ışık saçarak belirdi gözümün önünde: "Eğer kör olsaydınız, hiç

günahınız olmayacaktı.” Günah ruhu karartan, onun huzuruna gölge düşüren şeydir. Gertrude’un bütün varlığından etrafa yayılan o eksiksiz ve mükemmel huzur, günahı hiç tanımıyor olmasından kaynaklanıyor. Onda açıklıktan, duruluktan ve aşktan başka bir şey yok.

O meraklı ellerinin arasına dört Incil’i, Mezamir’i, Apokalips’i[7] ve “Tanrı ışıktır ve O’nda karanlık hiçbir şey yoktur.” sözlerini okuyabilsin diye Saint Jean’ın üç mektubunu bıraktım. Zaten Büyük Kurtarıcı’nın, “Ben dünyanın ışığıyım, benimle yürüyen, karanlıkta yürümek zorunda kalmayacaktır.” sözlerini daha önceden duymuştu Incil’den. Saint Paul’ün diğer mektuplarını vermek istemedim. Kör olduğu için günahı hiç tanımayan, hayranlık uyandırıcı bu kızın, “Günah, emir ve kumanda ile yeni bir güç kazandı.” (Romalılar, VII, 13) sözlerini ve onu izleyen bütün o diyalektiği okumasına izin vererek onu korkutmak ne işe yarar ki?

8 MAYIS

Dün, Chaux-de-Fonds’dan Doktor Martins geldi. Gertrude’un gözlerini oftalmoskoplama uzun uzun inceledi. Lozan’daki göz uzmanı Doktor Roux’ya Gertrude’dan bahsettiğini ve incelemeleriyle ilgili bilgileri ona sunacağını söyledi. Her ikisi de Gertrude’un gözlerinin ameliyat edilebileceğini düşünüyor. Ancak bundan kesin emin olmadıkça ona hiçbir şey söylememeye karar verdik, Martins uzmana danıştıktan sonra bana bilgi verecek. Çok çabuk sönme ihtimali olan bir umut ışığı yakarak ona zarar vermek ne işe yarar? Ayrıca, zaten böyle mutlu değil mi?

10 MAYIS

Jacques ve Gertrude, Paskalya’da benim yanımda görüştüler. Daha doğrusu Jacques, Gertrude’u gördü ve birlikte konuştular, ama hep havadan sudan, önemsiz konulardan bahsettiler.

Jacques korktuğumdan daha az heyecanlıydı ve bir kere daha anladım ki Gertrude’a karşı pek de derin ve şiddetli bir aşk hissetmiyormuş. Çünkü öyle olsaydı, geçen yıl yola çıkmasından önce Gertrude tarafından reddedilmişse de bu kadar çabuk sona ermezdi aşkı. Gertrude’a siz diye hitap ettiğini de fark ettim ki böylesi kesinlikle daha uygun. Oysa bunu ondan isteyen ben değilim. Yine de kendiliğinden anlamasına çok sevindim. Hiç tartışmasız kabul etmek gerekir ki Jacques’in pek çok iyi özelliği var.

Buna rağmen itaat etmeyi kabul etmesinin hâlâ çok kolay olmadığından şüpheleniyorum. Eminim kendi içinde hayli tartışıp savaştığı zorunda kalmıştır. Asıl can sıkıcı olan kendi kendine ve kalbine karşı uyguladığı baskının ona iyi bir şey gibi görünmesi. Hatta herkesin böyle bir baskıyı yaşamasını ister gibi bir hali var. Bunu daha önce bahsettiğim tartışmamız sırasında hissettim. Kalbimizi aldatan şeyin çoğu zaman düşüncelerimiz olduğunu söyleyen La Rochefoucauld değil miydi? Jacques’a bu sözü hatırlatmayı istedim, ama huyunu ve bir tartışmaya girdiği zaman kendi fikrine nasıl saplanıp kaldığını bildiğim için cesaret edemedim. Aynı akşam ona nasıl cevap vereceğimi buldum, hem de Saint Paul’ün sözlerinden biriyle (onu kendi silahından başkasıyla yenemedim). Bir kâğıdın üzerine şu sözleri yazıp odasına koydum:

“Yemeyen, yiyeni ayıplamasın, çünkü Tanrı yiyeni de kabul etmiştir.” (Romalılar, XIV, 2)

Cümlelerin arkasından gelenleri de yazabilirdim: “Şunu biliyor ve Efendimiz İsa sayesinde iyice anlıyorum ki, her şey aslında saf ve temizdir. Ve her şey ancak onun saf ve temiz olmadığına inanan kişi için saf ve temiz değildir.” Ama Gertrude hakkında, bazı küçük düşürücü fikirlerim olduğunu düşünmesinden korkarak buna cesaret edemedim. Oysa böyle bir düşüncenin aklından bile geçmesini istemem. Bu cümlede aslında yalnızca yiyeceklerden ve besin maddelerinden bahsediliyor, ama

yazıların diğer bölümlerinden de iki ya da üç anlam çıkarmak mümkün değil mi? (“Eğer gözlerin...” diye başlayan cümle, ekmeklerin çoğalması, Cana’daki eğlencelerde görülen mucize gibi pek çok yerde, birden fazla şeye gönderme yapılır.) Burada bununla ilgili boş boş konuşmak değil amacım. Bu ayetin çok geniş ve derin bir anlamı vardır: Kısıtlamalar, yasaklamalar kanunlarla koyulmamalıdır, insan kalbinde hissederek aşkla kısıtlamalıdır kendini. Saint Paul bunun hemen arkasından şöyle yazar: “Eğer bir kardeşin herhangi bir nimet için üzülmişse, sen aşkla yürümüyorsun demektir.” Şeytan bizi aşkın olmadığı yerde yakalar, orada ele geçirir. Tanrım! Kalbimde aşka ait olmayan ne varsa al benden... Çünkü Jacques’i kışkırtmakta haksızdım. Ertesi gün odasına bıraktığım kâğıdı masamda buldum. Jacques kâğıdın arkasına, aynı bölümden başka bir ayet yazmıştı:

“Aldığın nimet ile İsa’nın uğruna öldüğü kimsenin yıkımına sebep olma.” (Romalılar, XIV, 15)

Bütün o bölümü yeni baştan, bir daha okudum. Bu sonsuza dek uzayacak bir tartışmanın başlangıcıydı. Bu şaşkınlık ve kararsızlığın yüküyle Gertrude’a acı veriyor muydum, onun ışıldayan gökyüzünü bu bulut yığınlarıyla karartıyor muydum? Var olan tek günahın, başkalarının mutluluğuna engel olmak ya da kendi mutluluğunu tehlikeye atmak olduğunu öğretirken ve bunlara inanmasını sağlarken, ona İsa’dan daha yakın değil miydim? Onu İsa’ya kadar yükseltmiş olmuyor muydum?

Ne yazık! Bazı ruhlar mutluluğa karşı çıkar, onların mutlu olma yetenekleri yoktur, mutluluğu yaşamayı beceremezler... Zavallı Amélie’mi düşünüyorum da... Onun mutlu olması için bıkip usanmadan uğraşırım hep, mutluluğa doğru itmeye çalışırım onu, zorlayıp dururum. Evet, herkesi Tanrı’ya doğru yükseltebilmeyi isterdim. Oysa bu durum Amélie’yi ürkütür, hiçbir güneşin aydınlatamadığı çiçekler gibi kendi içine kapanır. Gördüğü her şey onu endişelendirir, kahreder. Geçen gün, “Ne yaparsın dostum, kör olma şansını bana verilmemiş.” diye cevap verdi bir lafıma.

Ah! Bu ne kadar acı bir ironiydi benim için, bu sözlerin beni yaralamaması için ne kadar erdemli olmam gerekiyordu! Oysa Gertrude’un körlüğüne yaptığı bu açık göndermenin beni özellikle üzeceğini bilmesi gerekirdi. Kaldı ki Gertrude’da en beğendiğim özelliğin ne olduğunu bana hissettiren de yine oydu: Sonsuz iyi kalplilik. Gertrude’un başkasıyla ilgili bir şikâyetinde bulunduğunu hiç duymamıştım. Ama ben de onu yaralayacak herhangi bir şeyle tanışmasına fırsat vermemişimdir.

Mutlu bir insandan yayılan aşk etrafa mutluluk saçar. Amélie’nin çevresinde de bir sıkıntı, bir kasvet havası hüküm sürüyordu. Amiel olsa, bu ruhtan karanlık ışıkların saçıldığını yazardı. Fakirleri, hasta, düşkün ve dertli insanları ziyaret edip hava kararırken yorgun ve bitkin bir halde eve döndüğüm zamanlarda kalbim sevgi ve şefkat ihtiyacıyla dolup taşar, ama bu arzularla koşup geldiğim evimde çoğunlukla dışarıdaki soğuğu, rüzgârı ve yağmuru özleten, bir sürü sıkıntı, sitem, çekişme ve kasılmayla karşılaşırım. İyi bilirim ki, bizim yaşlı Rosalie her zaman kafasının dikine giden biri olmuştur. Ne onun her zaman haksız olduğu söylenebilir, ne de Amélie’nin ona engel olmaya çalışırken her zaman haklı olduğu. Charlotte ve Gaspard’ın son derece yaramaz ve gürültücü çocuklar olduğunu biliyorum. Onlara biraz daha yumuşak davranıp biraz daha az bağırarak daha iyi sonuçlar elde edemez mi? Onca öğüt, azarlama, o kadar ceza bir süre sonra etkisini kaybediyor, plajdaki çakıl taşlarına dönüşüyorlar. Çocuklar bütün bu öğüt ve azarlamalardan benim kadar bile rahatsız olmuyorlar artık. Küçük Claude’un dış çıkardığını biliyorum (daha doğrusu her ağlamaya başladığında annesi neden olarak bunu gösteriyor). Ama annesinin ya da Sarah’ın her mızızlanmasında aceleyle koşup geleceğini bilmek, Claude’u daha çok bağırıp ağlamaya itmez mi, onu naza alıştırmaz mı? Birkaç defa bıraksalar da (özellikle de benim olmadığı zamanlarda) bıkana kadar ağlasa, daha az ağlamaya alıştırdı diye düşünüyorum. Ama şunu da iyi biliyorum ki onu susturmak için asıl benim orada olmadığı zamanlarda daha bir acele ediyorlar. Sarah annesine benziyor, işte tam da bu yüzden onu yatılı okula vermek isterdim. Annesinin o yaştaki haline, nişanlı olduğumuz zamanlardaki Amélie’ye benzese neyse, ne yazık ki onun bugünkü, hayat şartlarıyla

değişmiş endişeli haline benziyor; hayatın zor yanlarını bulup onları daha da büyüten haline demek daha doğru olur (çünkü Amélie onları bulup büyütme için uğraşır durur). Oysa ben bugün, bir zamanlar kalbimin her asil hareketine gülümseyen, hayatımı birleştirmeyi hayal ettiğim, ışığa doğru giderken bana yol gösterdiğine inandığım o meleği tanımakta güçlük çekiyorum artık... Ya da aşk gözlerimi mi kapatmıştı o zamanlar acaba? Çünkü Sarah'ın çok sıradan şeylerle ilgilendiğini fark ediyorum bugünlerde, aynı annesi gibi yalnızca basit ve bayağı şeylerle uğraşmaya veriyor kendini, içinden gelen hiçbir arzu ve heyecan olmadığından yüz hatları bile aynı annesininki gibi donuk, kasvetli ve sert. Şiire, daha genel anlamda okumaya karşı, hiçbir ilgisi eğilimi yok. Annesiyle konuştukları konular arasında benim de katılmayı arzu edeceğim bir konuya rastlamadım. Onlarla olduğum zamanlarda, çalışma odamda yapayalnız olduğum zamanlardan daha yalnız hissediyorum kendimi, bu da bana acı veriyor ve daha sık kapanıyorum odama.

Sonbahardan beri edindiğim başka bir alışkanlık da havanın erken kararmasının verdiği cesaretle ziyaretlerimi çabuk bitirip eve erken dönme fırsatı bulduğumda Melle de la M.'ye uğrayıp orada çay içmek. Louise de la M.'nin geçen Kasım ayından beri Gertrude'den başka Martins'in emanet ettiği üç kör kızı daha evinde barındırdığından bahsetmemiştim. Şimdi bu kızlara ufak tefek işlerle uğraşmayı ve okumayı öğretme sırası Gertrude'da, kızcağızlar buna şimdiden alıştılar bile.

“Tahıl ambarı”nın bu sıcak çatısının altında olduğum zamanlarda kendimi öyle huzurlu, öyle güçlü hissediyorum ki birkaç gün gidemesem içimde büyük bir eksiklik duyuyorum. Melle de la Louise, Gertrude ve öteki üç misafirine bakmak konusunda sıkıntı çekmeyecek, bundan rahatsız olmayacak biri, ayrıca üç hizmetçisi ona büyük bir bağlılıkla yardım ederek çocuklarla uğraşmanın yorgunluğundan kurtarıyorlar onu. Acaba, bunca servetin ve bunca boş zamanın bu kadar hak edildiği hiç görülmüş müdür? Louise de la M., bütün zamanını ihtiyacı olanlarla ilgilenerek geçirir, kendini yalnızca dünyaya ve sevmeye adanmış olarak yaşayan, oldukça dindar bir insandır. Dantelli başlığıyla çevrili hemen hemen hepsi kırılmış saçlarına rağmen, onunki kadar çocuksu bir tebessüm, onun hareketleri kadar uyumlu jestler, onunki gibi tatlı bir ses bulmak çok zordur. Gertrude da yavaş yavaş onun tarzını, onun konuşma biçimini benimsemeye başladı. Kadının yalnızca ses tonunu değil, düşünme ve var olma şeklini bile kaptı (bu benzeyişten bahsedip sık sık onlara takılırım, ama ikisi de bunu kabul etmez). Onların yanında oturmak için biraz daha zamanım olduğunda, Gertrude'u arkadaşının yanında y a omzuna başını dayamış y a da tek elini onun ellerinin arasına bırakmış şekilde oturmuş, Lamartine ya da Hugo'dan okuduğum şiirleri dinlerken görmek öylesine hoşuma gider, bu iki saf ve duru ruhun derinliklerinde, okuduğum şiirlerin yansımaları görmek öyle mutlu eder ki beni! Diğer küçük kızlar bile bu havanın yarattığı etkiye duyarsız kalamazlar. Bu aşk ve barış ortamında yetişen kızlar şaşılacak bir hızla gelişip inanılmaz ilerlemeler kaydettiler. Melle de la M. hem onların sağlığı için, hem de eğlence olsun diye bu çocuklara dans dersleri vereceğini söylediğinde ilk önce gülmüştüm. Fakat bugün, çok iyi becerdikleri ve ne yazık ki görüp de tadını çıkaramadıkları bu hareketlerin zarif uyumuna hayran kalıyorum. Melle de la M., göremeden yaptıkları bu hareketlerin uyumunu kaslarıyla hissettiklerine ikna etti beni. Gertrude da iyilik yapıp neşeyle katılıyor bu danslara. Bunu yapmaktan çok hoşlanıyor. Ya da bazen Melle de la M.'nin kendisi katılıyor küçük kızların oyunlarına. O zaman Gertrude piyanonun başına oturuyor. Müzik konusunda kaydettiği gelişmeler oldukça şaşırtıcı. Şimdi her pazar kilisenin orgunu çalmakla yükümlü kişi o, hatta ilahilere başlamadan önce, kısa doğaçlama girişler bile yapıyor.

Ayrıca her pazar öğlen yemeği için bize geliyor. Çocuklar, zevkleri ve uğraştıkları işler her ne kadar birbirine benzemese de onu gördükleri için çok mutlu oluyorlar. Amélie de mümkün olduğunca sakin davranıyor ve böylece yemek sorun çıkmadan geçiyor. Sonra hep beraber Gertrude'u “tahıl ambarı”na götürüyor ve ikinci çayımızı orada içiyoruz. Louise tarafından şekerlemelere boğulan ve

bol bol şımartılan çocuklarımız için tam bir bayram oluyor böyle günler. Hatta, bu tür ağırlamalardan pek hoşlanmayan Amélie bile artık suratını asmayıp gülümsüyor, adeta gençleşmiş gibi görünüyor. Sanırım, hayatını sürdürdüğü can sıkıcı trenden çıkıp verdiği bu molalardan artık çok zor vazgeçecek.

18 MAYIS

Güzel havaların geri gelmesiyle birlikte, tekrar Gertrude ile dışarı çıkabildik. Uzun zamandan beri onunla ne gezmeye çıkabilmiş, (çünkü şu son günlerde birkaç kez dahakar yağmıştı ve yollar son birkaç gün öncesine kadar berbat bir haldeydi) ne de baş başa kalabilmişim.

Hızlı hızlı yürüyorduk. Temiz hava yanaklarına renk vermişti, rüzgâr sarı saçlarını sürekli yüzüne doğru üflüyordu. Bataklıktan geçerken çiçek açmış birkaç dal koparıp saplarını beresinin altına soktum ve rüzgârdan uçmasınlar diye saçlarıyla beraber ördüm.

Uzun zaman geçtikten sonra tekrar yalnız kalmanın şaşkınlığıyla hemen hemen hiç konuşmamıştık. Gertrude bakışsız yüzünü birdenbire bana doğru çevirip sordu:

“Jacques hâlâ beni seviyor mudur sizce?”

“Senden vazgeçmeyi tercih etti.” diye cevap verdim hemen.

“Peki sizin beni sevdiğinizi biliyor mudur sizce?”

Daha önce de bahsettiğim konuşmamızın üzerinden en az altı ay akıp gitmişti ve o zamandan beri aşkla ilgili bir tek kelime bile etmemiştik (hatta buna çok şaşırıyordum). Söylediğim gibi hiç yalnız kalmamıştık ve böyle olması herhalde en iyisiydi... Gertrude’un sorusu yüzünden kalbim öyle hızla atmaya başladı ki hızımızı kesmek zorunda kaldım, yavaşladım:

“Seni sevdiğimi herkes biliyor Gertrude.” dedim heyecanla.

Konuyu değiştirmeme izin vermedi:

“Hayır hayır, benim soruma cevap vermiyorsunuz.”

Kısa bir sessizlikten sonra, başını öne eğip devam etti:

“Teyzem Amélie biliyor ve eminim ki bu onu çok üzüyor.”

Kendinden pek emin olmayan bir sesle, “O böyle bir şey olmasa da üzülür,” diye cevap verdim, “üzülmek onun yaratılışında var.”

“Siz de hep beni teselli etmeye çalışıyorsunuz. Ama benim istediğim teselli olmak değil. Beni üzmemekten, bana acı vermekten korktuğunuz için hiç bahsetmediğiniz, tanımama izin vermediğiniz birçok şey olduğunu biliyorum. Hiç bilmediğim şeyler, öyle ki bazen...” dedi sabırsızca.

Sesi gittikçe yavaşlıyordu, nefessiz kalmış gibi durdu. Ağzından çıkan son sözleri tekrar ederek sordum:

“Evet, bazen?”

Üzüntülü bir şekilde devam etti:

“Öyle ki bazen size borçlu olduğum bütün mutluluğun hiçbir şey bilmememe bağlı olduğunu düşünüyorum.”

“Ama Gertrude...”

“Hayır, bırakın devam edeyim. Böyle bir mutluluk istemiyorum ben. Şunu bilin ki ben... Mutluluk için yaşamıyorum. Bilmeyi tercih ederim. Göremediğim birçok şey, birçok üzücü şey var elbette, bunları benden saklamaya hakkınız yok. Şu kış ayları boyunca uzun uzun düşündüm. Dünyanın sizin bana inandırmaya çalıştığınız gibi güzel bir yer olmadığından şüpheleniyorum, anlıyor musunuz papaz efendi; hatta tam tersine pek çok kötülüğü barındıran bir yer olduğundan.”

Çekinerek itiraz etmeye kalktım, çünkü düşüncelerinin ulaşabileceği yer beni korkutmuştu. Başaramayacağımı düşünüp ümitsizliğe kapıldım, amayine de konuyu değiştirmeye çalıştım:

“İnsanoğlunun dünyayı çirkinleştirdiği doğru.”

Son söylediklerimi, zinciri tamamlayacak son halkayı bekliyormuş da bulur bulmaz ona kanca atmış gibi kendine mâl etti:

“İşte tam bunu demek istemiştım. Ben kötülüğe hiçbir şey eklediğimden emin olmak isterdim.”

Uzun süre sessizce ve hızlı adımlarla yürüdük. Ona söyleyebileceğim her şeyin, aklımdan geçenlere çarpıp boşa gideceğini düşünüyor, ikimizin de kaderini değiştirebilecek cümleler kurmaktan korkuyordum. Martins’in kızın görme ihtimali olduğuyula ilgili söylediklerini düşündükçe içimi büyük bir sıkıntı kaplıyordu.

“Size bir şey daha sormak istiyorum,” dedi sonunda, “fakat nasıl sorulur bilmiyorum.”

Bütün cesaretini toplamaya çalıştığı belli oluyordu, tıpkı benim onu dinlemek için cesaretimi toplamaya çalıştığım gibi. Kafasına takılan, ona işkence eden bu soruyu nasıl tahmin edebilirdim ki:

“Bir körün çocukları da mutlaka kör mü olur?”

Bu konuşmanın hangimizin içini daha çok sıktığını bilmiyordum, ama devam etmek kaçınılmazdı.

“Hayır Gertrude. Çok özel durumlar olabilir tabii, ancak çocukların da kör olması için hiçbir sebep yok.” dedim.

Bunu duyduğu için çok rahatlamış gözüküyordu. Soru sorma sırası bana gelmişti ve ben de bu soruyu neden sorduğunu öğrenmek istiyordum. Cesaret edemeyip acemice devam ettim konuşmama:

“Tamam da Gertrude, çocuk sahibi olmak için evlenmek gerekir.”

“Böyle söylemeyin papaz efendi, bunun doğru olmadığını biliyorum.”

“Ben sana olması gerekeni, doğru olanı söylüyorum.” diye itiraz ettim. “Yoksa doğanın kanunları bazen, Tanrı’nın ve insanların yasakladığı şeylerin olmasına izin verebilir.”

“Bana hep Tanrı’nın kanunlarının aşkın kanunlarıyla aynı olduğunu söylediniz?”

“Burada bahsettiğimiz aşk, aslında iyilik diye adlandırdığımız duygu.”

“Yani iyiliğinizden mi seviyorsunuz beni?”

“Öyle olmadığını çok iyi biliyorsun Gertrude.”

“Öyleyse bizim aşkımızın Tanrı’nın kanunları dışında bir aşk olduğunu kabul ediyorsunuz?”

“Ne demek istiyorsun?”

“Ah! Ne demek istediğimi çok iyi biliyorsunuz ve bunu konuşmak bana düşmemeliydi bence.”

Duygularımı inkâr etmek için uğraşıyordum, ama boşunaydı. Kalbim inkârlarımın boşuna olduğunu söyleyerek atıyordu. Kendimi kaybetmiş gibiydim..

“Gertrude, aşkının suçlu olduğunu mu düşünüyorsun?”

“Aşkımızın..” diye düzeltti. “Bunu düşünmem gerektiğini söylüyorum hep kendi kendime.”

“E... öyleyse?”

Sesimde bir yalvarma ifadesi hissettim. O ise nefes bile almadan devam ederek tamamladı sözünü:

“Sizi sevmekten vazgeçemeyeceğimi de...”

Bütün bunlar dün oldu. Olanları yazmaya önce çekindim.. Gezimizin nasıl sona erdiği hakkında hiçbir fikrim yok. Kaçmak ister gibi hızlı adımlarla yürüyorduk, kolunu vücuduma sıkı sıkı yapıştırmıştım. Ruhum vücudumdan ayrılıp öyle yükseklere çıkmıştı ki, yol üzerindeki en ufak bir çakıl taşı bile birlikte yere yuvarlanmamıza sebep olabilirdi.

Doktor Martins bu sabah döndü. Gertrude ameliyatla iyileşebilirmiş. Doktor Roux da bunu onaylamış ve Gertrude'dan biraz daha zaman vermesini rica ediyormuş. Böyle bir teklife hayır diyemezdim, ama bir alçak gibi davranarak düşünmem gerektiğini söyledim. Onu bu duruma yavaş yavaş hazırlamak için biraz zaman gerekiyordu... Sevinçten çılgına dönmem gerekirken, anlatılması imkânsız ağır bir iç sıkıntısının bütün vücuduma çöktüğünü hissediyorum. Gertrude'a artık görebileceğini açıklama görevinin bana düştüğünü düşündükçe, kalbim yerinden çıkacak gibi oluyor.

19 MAYIS GECESİ

Gertrude'u tekrar gördüm ama onunla hiç konuşmadım. Akşam "tahıl ambarı"ndaki salonda kimse yoktu, ben de odasına çıktım. Yalnızdık.

Sıkıca sarılarak uzun süre kollarımın arasında tuttum onu. Kendini geri çekmek için hiçbir şey yapmadı. Yüzünü bana doğru kaldırırken dudaklarımız birleşti...

21 MAYIS

Tanrım! Bu geceyi bizim için mi bu kadar güzel, bu kadar anlamlı yarattın? Benim için mi yaptın bunu? Hava ılık, ay açık pencereden içeri giriyor, gökyüzünün uçsuz bucaksız sessizliğini dinliyorum. Evrenin bütün varlıklarına karşı öyle derin bir hayranlık hissediyorum ki kalbim tarifi imkânsız bir huzur içinde eriyip gidiyor. Dualarımı bile çılgın bir aşk içinde ediyorum. Eğer aşka bir sınır konmuşsa, biliyorum ki Tanrım, bunu sen değil, insanoğlu yapmıştır. Şimdi insanlar aşkımı hoş görmeyeceklerdir. Tanrım senin gözünde bunun kutsal bir aşk olduğunu söyle bana!

Kendimi günah fikrinin üstüne çıkarmaya çalışıyorum. Günah benim için hoş görülmemesi gereken bir şeydir ve İsa'nın yolundan vazgeçemem. Hayır, Gertrude'u sevmekle günah işlediğimi düşünmüyorum. Bu aşkı kalbimden söküp atabilmek için kalbimi de söküp atmam gerekir. Neden Tanrım? Onu şu andaki gibi sevmeseydim, sırf acıdığımdan sevmem gerekmez miydi zaten? Onu sevmemek, ona ihanet etmek olurdu; çünkü benim aşkıma ihtiyacı var...

Tanrım, hiçbir şey bilmiyorum. Senden başka bildiğim hiçbir şey yok artık. Bana yardımcı ol, bana yol göster Tanrım. Bazen ona verilecek görme yeteneği benden çekip alınmış gibi korkunç karanlıklara dalıp kaybolduğumu hissediyorum.

Gertrude dün Lozan Kliniği'ne yatırıldı. Oradan ancak yirmi gün sonra çıkabilecek. Dönüşünü büyük bir korku ve kaygıyla bekliyorum. Onu Martins getirecek. Gertrude, o zamana kadar onu görmeye çalışmayacağıma dair söz verdirdi bana.

22 MAYIS

Martins'ten mektup: "Ameliyat başarıyla tamamlandı." Tanrıya şükürler olsun!

24 MAYIS

Şu ana kadar beni hiç görmeden seven Gertrude'un bundan sonra beni göreceğini bilmek oldukça rahatsız edici bir düşünce. Acaba beni tanıyacak mı? Hayatımda ilk defa aynaların karşısında endişeyle sorguluyorum kendimi. Peki ya bakışlarında, kalbindeki sevgiden ve hoşgörüden daha azını görürsem, ne hale dönerim ben? Tanrım bazen, seni sevebilmek için onun aşkına ihtiyacım varmış gibi hissediyorum.

27 MAYIS

İşlerin yoğunluğu sayesinde şu son birkaç günü fazla düşünmeden geçirebildim. Beni kendimden uzaklaştıracak bütün uğraşlar için şükürler olsun. Öte yandan Gertrude'un hayali bütün gün peşimi bırakmıyor, baktığım her yerde onu görüyorum.

Normal şartlarda yarın gelmesi gerekiyor. Gertrude'un yokluğunu unutturma görevini üstüne almış gibi bu son hafta boyunca yalnızca iyi huylarını gösteren Amélie, beklenen karşılaşmayı kutlamak için çocuklarla birlikte hazırlık yapıyor.

28 MAYIS

Gaspard ve Charlotte, kırlarda ve ormanda buldukları bütün çiçekleri toplayıp getirmişler. Yaşlı Rosalie, Sarah'ın yaldızlı kâğıtlarla süslediği kocaman bir pasta yapmakla meşgul. Bu öğle gelmesini bekliyoruz.

Zaman çabuk geçsin, bu bekleyiş kısa sürsün diye bu satırları yazıyorum. Saat on bir. Sürekli kafamı kaldırıp Martins'in arabasının geleceği yola bakıyorum. Onları karşılamaya gitmemek için zor tutuyorum kendimi. Zaten böylesi daha iyi. Amélie'ye olan saygımdan ötürü karşılamayı ailemle beraber yapmalıyım. Kalbim heyecanla çarpıyor... Ah! İşte geldiler!

28 MAYIS AKŞAMI

Ne kadar berbat, ne kadar korkunç bir gecenin içine yuvarlandım! Acı bana Tanrım! Artık onu sevmekten vazgeçiyorum. Tanrım lütfen onun ölmesine izin verme!

Korkmakta ne kadar haklıymışım! Ne yaptı bu kız? Ne yapmak istedi? Amélie ve Sarah, ona tahıl ambarının kapısına kadar eşlik ettiklerini söylediler. Melle de la M. kapıda onu bekliyormuş. Ama o tekrar dışarı çıkmak istemiş... Peki sonra ne oldu?

Düşüncelerimi toplamaya çalışıyorum. Diğerlerinin bana anlattıkları hiç de anlaşılır gibi değil ya da birbirlerini tutmuyor.

Kafamdaki her şey birbirine karıştı. Melle de la M.'nin bahçıvanı Gertrude'u tahıl ambarına geri getirdiğinde, kız kendini bilmez durumdaymış. Bahçıvan onun dere boyunca yürüdüğünü, sonra bahçedeki köprüyü geçtiğini, aşağı doğru sarktığını ve birden ortadan kaybolduğunu görmüş. Önce düştüğünü anlamayıp oraya ulaşmak için acele etmemiş. Daha sonra suyun akıntısına kapılıp giden kızı setin yakınlarında bir yerlerde bulmuş. Kısa bir süre sonra yanına gittiğimde Gertrude hâlâ kendinde değildi. Daha doğrusu onca ilgi ve bakım sayesinde bir an kendine gelebilmiş, sonra tekrar kendini kaybetmişti. Tanrı'ya çok şükür ki Martins henüz geri dönmedi. Kızın içinde bulunduğu bu dalgınlık ve uyuşukluk halini o da açıklayamıyor. Onu sorgulamak için boşuna uğraşmıştı, kız ya hiçbir şey duymuyor ya da susmaya karar verdiği için konuşmuyordu. Bu sırada hâlâ güçlkle nefes alıyordu. Martins ciğerlerde kanama olmasından korkuyor. Hardaldan yapılan bir merhemle sırtında şişe çektirdi ve ertesi gün tekrar geleceğine söz verip gitti. Kızı bulduklarında derenin buzlu suyuyla ıslanmış elbiselerini hemen çıkartmak yerine, onu kendine getirmek için çok fazla vakit harcamaları büyük bir hataydı. Ondan birkaç kelime almayı başarmış tek kişi olan Melle de la M.'nin söylediğine göre Gertrude derenin o taraflarında bolca yetişen unutmabeni çiçeklerinden toplamak istemiş, ya henüz mesafeleri ölçmeye alışık olmadığı ya da derenin bütün yüzünü kaplayan çiçeklerin altında toprak olduğunu düşündüğü için dengesini kaybedip aniden düşmüştü... Ah! Keşke buna

inanabilseydim! Bütün bunların yalnızca bir kazadan ibaret olduğuna inansam üzerimden öyle ağır bir yük kalkacak ki! Zaten oldukça neşeli geçen yemek sırasında yüzünden hiç eksilmeyen o garip gülümseyiş beni endişelendirmişti. Şimdiye kadar hiç rastlamadığım, kendimi de yeni bir bakışla gelen yeni bir gülümseme olduğuna inandırmaya zorladığım, gözlerinden taşıp gözyaşları gibi yüzüne akan zorlama bir gülümsemeydi bu. Bunun yanında, diğerlerinin sıradan neşesi beni rahatsız ediyordu. Gertrude masadaki sevince katılmıyordu! Sanki onunla yalnız kalsam bana mutlaka itiraf edeceği bir sırrı keşfetmiş gibi görünüyordu. Hemen hemen hiç konuşmaması kimseyi şaşırtmamıştı. Çünkü yanında konuşan başka insanlar olduğunda sessiz kalmasına alışmıştık onun.

Tanrım, sana yalvarıyorum, onunla konuşmama izin ver. Bilmek istiyorum, yoksa nasıl devam edebilirim yaşamaya?.. Peki, eğer gerçekten hayatına son vermek istediye, bir şey öğrendiği için mi yaptı bunu? Neyi öğrendi? Ah sevgilim, öğrendiğin bu korkunç şey neydi? Görmeye başlar başlamaz öğrendiğin, senden sakladığım bu ölümcül gerçek ne olabilir?

Gözlerimi yüzünden, soluk yanaklarından, anlatılmaz bir acıyla kapanmış narin göz kapaklarından, yastıkta başının etrafına yosunlar gibi yayılmış olan ıslak, sarı saçlarından bir an bile ayırmadan, düzensiz ve sıkıntılı soluk alış verişini dinleyerek iki saatten fazla oturdum yatağının başucunda.

29 MAYIS

Tam tahıl ambarına gitmeye hazırlanırken Melle de la M.'nin beni çağırdığı haberi geldi.

Gertrude, sakın geçen bir gecenin ardından yavaş yavaş kendine gelmişti. Odaya girdiğimde bana gülümsedi ve başucuna oturmam için işaret etti. Ona bir şeyler sormaya cesaret edemiyordum, o da benim sorularımdan korkuyor olmalıydı ki, her türlü duygusal konuşmayı engelleyebilmek için hemen bir soru sordu:

“Hani şu, derenin kenarından toplamak istediğim, gökyüzü rengindeki küçük mavi çiçeklerin adı neydi papaz efendi? Benden daha becerikli olduğunuza göre, bana onlardan bir buket yapabilirsiniz diye düşünüyorum? Onları şuraya, yatağımın yanına koyarım ben de böylece.”

Sesindeki yapmacık neşe beni kahretmişti. Bunu anlamış olacak ki biraz daha ciddi bir sesle devam etti:

“Bu sabah sizinle konuşacak durumda değilim, çok yorgunum. Haydi lütfen şu çiçeklerden toplamaya gidin benim için. Sonra tekrar gelirsiniz.”

Bir saat sonra onun için topladığım bir buket unutmabeniyle geri döndüğümde, Melle de la M., Gertrude'un dinlendiğini, onu ancak akşamüstü görebileceğimi söyledi.

O akşam onu tekrar görebildim. Arkasındaki yastıklara dayanmış, neredeyse oturur gibi uzanmıştı yatağına. Toplanıp alnının üstüne doğru örülmüş saçları, onun için topladığım unutmabeni çiçekleriyle süslenmişti.

Sanırım biraz ateşi vardı, çok sıkıntılı gözüküyordu. Ona uzattığım elimi, ateş gibi yanan elleri arasında sakladı. Bense yanında ayakta duruyordum.

“Size bir şey itiraf etmem gerekiyor papaz efendi, çünkü bu gece öleceğimden korkuyorum. Bu sabah size yalan söyledim.. Çiçek toplamak için değildi... Kendimi öldürmek istediğimi söylesem beni affedebilir misiniz?”

Narin ellerini bırakmadan yatağının yanına diz çöktüm. Fakat o elini çekti ve alnımı okşamaya başladı. Göz yaşlarımı ondan saklamak ve hıçkırıklarımı bastırmak için yüzümü çarşafa gömdüm.

“Bunun kötü bir şey olduğunu mu düşünüyorsunuz?” dedi tatlı bir sesle. Hiçbir şey söylemediğim için devam etti:

“Dostum dostum, görüyorsunuz ki kalbinizde ve hayatınızda çok büyük bir yer kaplıyorum. Buraya geri döndüğümde ilk fark ettiğim şey bu oldu. Benim kapladığım yerin bir başkasına ait olduğunu ve o kişinin de bu yüzden çok acı çektiğini fark ettim hemen. Benim suçum bunu daha önce anlamamak ya da daha doğrusu (çünkü aslında bunu biliyordum) beni sevmenize izin vermek. Ama onun yüzünü gördüğümde, zavallı yüzündeki o derin üzüntüyü fark ettiğimden beri bu acının benim eserim olduğu düşüncesine katlanamıyorum... Hayır hayır, suçu kendinizde aramayın, ama bırakın beni gideyim ve mutluluğunu ona geri verin.”

Alnımı okşayan eli durdu, bu eli tutarak öpücöklere ve gözyaşlarına boğdum. O ise sabırsızlıkla çekti elini. Yeni bir sıkıntı kaplamıştı içini.

“Hayır, demek istediğim bu değildi. Hayır, bu değil söylemek istediğim.” diye tekrar etti. Alnının terden ıslandığını gördüm. Sonra göz kapaklarını indirdi, düşüncelerini toparlamak ya da göremediği zamanlardaki halini hatırlamak için bir süre kapalı tuttu gözlerini. Önce kederli ve bitkin, gözlerini açmasıyla canlanan ve sonuna doğru hırçınlaşacak kadar yükselen bir sesle konuşmaya başladı:

“Bana görme imkânını kazandırdığınız zaman, gözlerim hayal ettiğimden çok daha güzel bir dünyaya açıldı. Evet gerçekten, gündüzün bu kadar aydınlık, havanın bu kadar parlak, gökyüzünün bu kadar uçsuz bucaksız olduğunu tahmin etmiyordum. Ayrıca insanların bu kadar kemikli alınları olduğunu da. Eve girdiğimde ilk dikkatimi çeken şey ne oldu biliyor musunuz? Ah! Sanırım bunu her şeye rağmen söylemem gerekiyor size: İlk gördüğüm şey yaptığımız yanlış oldu, günahımızı gördüm. Hayır itiraz etmeyin. İsa'nın şu sözlerini hatırlıyor musunuz? 'Eğer kör olsaydınız, hiç günahınız olmazdı.' Ama şimdi görebiliyorum... Ayağa kalkın papaz efendi. Şuraya oturun, yanıma. Sözümü kesmeden dinleyin beni. Klinikte yattığım dönemde, İncil'in daha önceden hiç bilmediğim bölümlerini, sizin bana okumadığınız bölümlerini okudum, daha doğrusu okutturdum. Saint Paul'den bir ayet hatırlıyorum, bütün bir gün boyunca kendi kendime tekrar edip durmuştum: 'Ben, kanunların olmadığı zamanlarda gerçekten yaşıyordum, ama ne zamanki gökten emirler geldi, günah tekrar canlandı ve işte şimdi ben öldüm.’”

Büyük bir heyecan içinde ve yüksek sesle konuşuyordu. Son kelimeleri öyle yüksek sesle söyledi ki dışarıdan birilerinin duyabileceğini düşünerek rahatsız oldum. Sonra tekrar gözlerini kapadı ve sanki kendisi için söylüyormuş gibi, mırıldanarak tekrar etti son kelimeleri:

“Günah tekrar canlandı ve işte şimdi ben öldüm.”

Titredim, kalbim korkudan buz kesmişti. Düşüncelerini başka yöne çevirmek istedim:

“Sana bu ayetleri kim okudu?” diye sordum.

Gözlerini açıp dikkatle bana baktı:

“Jacques.” dedi. “Onun mezhep değiştirdiğini biliyor muydunuz?”

Bu kadarı fazlaydı artık. Susması için ona yalvaracaktım, ancak o hiç durmadan devam ediyordu:

“Dostum, size çok acı şeyler söyleyeceğim. Aramızda hiçbir yalanın kalmaması gerekiyor. Jacques'ı gördüğüm zaman hemen anladım ki benim sevdiğim siz değildiniz, oydu. Yüzü tam sizin yüzünüzdü, yani sizin yüzünüz diye hayal ettiğim yüz... Ah! Neden onu reddetmek için zorladınız beni? Onunla evlenebilirdim...”

“Ama Gertrude, hâlâ evlenebilirsin!..” dedim ümitsizlikle haykırarak.

“Manastıra çekildi!” diye haykırdı.

Sonra hıçkırıklara boğuldu:

“Ah! Ona itiraf etmek isterdim!” diye inliyordu kendinden geçmiş bir şekilde. “Çok iyi biliyorsunuz ki ölmekten başka bir çarem kalmadı artık. Susadım. Lütfen birini çağırın, rica ederim.

Boğuluyorum. Beni yalnız bırakın. Ah! Sizinle bu şekilde konuşarak rahatlayacağımı sanıyordum. Gidin buradan. Birbirimizi bir daha görmeyelim. Sizi görmeye katlanamıyorum!”

Onu bırakıp çıktım. Yanında biri olsun, yalnız kalmasın diye Melle de la M.’yi çağırdım. Aşırı duygusal davranması beni korkutuyordu. Öte yandan varlığımın onun durumunu daha da kötüleştirdiğini kabul etmem gerekiyordu. Durumu ağırlaşırsa beni çağrılmalarını rica ederek oradan ayrıldım.

30 MAYIS

Yazık! Onu bir daha ölü olarak görebilecekmişim meğer. Kâbuslar ve nöbetler içinde geçen bir geceden sonra, bu sabah gün doğarken ölmüş. Melle de la M., Gertrude’un son isteği üzerine Jacques’i acil olarak kasabaya çağırılmıştı. Jacques ancak Gertrude öldükten birkaç saat sonra eve ulaşabildi. Gelir gelmez, hâlâ zaman varken bir rahip çağırmadığım için sert bir şekilde eleştirdi beni. Gertrude’un Lozan’dayken, elbette Jacques’in isteğiyle, mezhep değiştirdiğini nereden bilebilirdim? Jacques, Gertrude’la mezhep değiştirdiklerini o sırada açıkladı. Hayatları boyunca benim yüzümden ayrı kalmış bu iki varlık benden kaçarak Tanrı’nın huzurunda birleşmeye karar vermişler, bu şekilde beni yalnız bırakmışlardı. Ancak ben Jacques’in aşkıdan çok, mantığı yüzünden mezhep değiştirdiğine inanıyorum.

“Babacığım,” dedi, “sakın sizi suçluyorum zannetmeyin, ama bana yol gösteren yaptığınız hatadır.”

Jacques gittikten sonra Amélie’nin yanında diz çöktüm. Benim için dua etmesini istedim, yardıma ihtiyacım vardı. Kendi iç yakarışlarımızla dolduralım diye ayetler arasında uzun süre sessiz kalarak, “Büyük Tanrım..” diye başlayan duayı okudu yalnızca.

Ağlamak isterdim. Yazık ki kalbimi bir çölden daha çorak hissediyordum.

[1] İğne ve mürekkepli kalem. (İng.)

[2] İyiliği bilmiş olsalardı. (Lat.)

[3] İnsanoğlu kötülüğü bilmeseydi. (Lat.)

[4] *La Piscine de Bethesda*, Bethesda Havuzu İncil’de şöyle geçer: “...sonra Yahudilerin bir bayramı oldu, İsa Kudüs’e gitti. Kudüs’te çoban kapısının yanında İbranicede Bethasda denilen, beş kemerli bir havuz vardır. Bu kemerlerin altında bir sürü hasta, kör, topal, felçli yatmış, suyun hareket etmesini bekler; çünkü bir melek zaman zaman havuza inip suyu hareketlendirir ve bu hareketten sonra suya ilk giren hastalığı ne olursa olsun iyileşir.” (Jean 5/2)

[5] ‘Pastoral’ kelimesi Fransızca da iki anlama gelir. Kitaba da adını veren *Pastoral Senfoni* ismi ile yazar, hem kır hayatına ait bir senfoniye hem de papazlıkla ilgili bir senfoniye kastetmektedir. Yazar bunun dışında Beethoven’in en önemli eserlerinden biri olan *Pastoral Senfoniye* de gönderme yapar. (Ç.N.)

[6] Komünyon ayini İsa Mesih’in çarmığa gerilmeden önce Havarileriyle birlikte yediği “Son Akşam Yemeği”ni temel alır. İsa’nın kendisini bekleyen yazgının ve acıların tam bilincinde olarak Kudüs’e gelmiş, son yemeğinde ekmek ve şarabı kutsayarak Komünyon ayinini geleneksel hale sokmuştur. Ayin ruhsal ve simgesel bir şekilde, İsa’nın ölümünü anarak, İsa ve dolayısıyla Tanrı’yla olan ilişkinin sıcak tutulması amacını taşır.

[7] Apokalips (Apocalypse): İncil’in son kitabına verilen isim.

ARKA KAPAK

Nobel ödüllü yazar André Gide'in Pastoral Senfoni'si, okura birden fazla dünyanın kapılarını aralayan, huzur arayan, endişeli ruhların romanı. Günlük türünde yazılmış eserde ortaya konan, bir hikâyeden ziyade, çok sesli bir senfoni...

Eserde, bir papazın hayatına giren küçük, kör bir kızın ailede bıraktığı derin izler etrafında gelişen trajik bir hikâye konu edilir. Papaz, dünyanın ve aslında yaşamın bütün renklerini kör kıza, bu senfoni aracılığıyla anlatmaya çalışır. Gide, romanın adıyla, Beethoven'in en önemli eserlerinden biri olan Pastoral Senfoniye gönderme yapar.

Pastoral Senfoni, otobiyografik özellikler taşıyan, görülen ve görülmek istenen dünya arasında kalmış, okurun zihninde yeni anlamlar kazanacak bir ruh okuması.